

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์

School of Administrative Studies Academic Journal

ISSN : 2673 - 0758 (Online)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน 2562

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
School of Administrative Studies Maejo University

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ School of Administrative Studies Academic Journal

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2562)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ดีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ ก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Doubleblind Peer Review)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ศาสตราจารย์ ดร.สิทธิ บุตรอินทร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Editorial assistant)

1. อาจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ
2. นางนิตยา ไพยมารมณ

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พระมหาวิเศษ เสาะพบดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปารัตนา ยศสุข	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกพิชญ์ ชินะขำ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรามา ศุทธิจันทร์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมื่นสกุล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดณ ปัญญาวีรทัต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แส่นมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวี จันทร์ส่อง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิติ มณีกาญจน์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ออกแบบปก

นางนิตยา ไพยมรณ์

จำนวนพิมพ์

500 เล่ม

เจ้าของ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อาคารเทพ พงษ์พานิช
ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290
โทรศัพท์ 0-5387-5540-5
โทรสาร 0-5387-5540
<http://journal.mju.ac.th/index.php/jas>
E-mail: sasjournal.mju@gmail.com

พิมพ์ที่

ร้าน Top Speed Copy&Com
เลขที่ 151/10 หมู่ 9
ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ (Peer Review)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2562)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. อาจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศิริ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัญญา สะสอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

4. อาจารย์ ดร.ชาญชัย ฤทธิร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ ของวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ฉบับนี้เป็นปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน – มิถุนายน 2562 ได้รับรวบรวมบทความของนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและได้ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอกช่วยกลั่นกรองให้ได้มาตรฐานงานวิชาการ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร ซึ่งเนื้อหาของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และเพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 6 เรื่อง ซึ่งบรรณาธิการขอแนะนำบทความในฉบับ ดังนี้ 1) เรื่อง “การประเมินการบริหารและจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่” โดย นิกร พรหมท้าว และคณะ 2) เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง” โดยปณิธาน สมศรี และคณะ 3) เรื่อง “ศึกษาเชิงวิเคราะห์เกาส์ในพระไตรปิฎก” โดย พระวิพล ฐานวโร 4) เรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยปฐมภัทร พรหมบุตร และคณะ 5) เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี” 6) เรื่อง “รูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาป้องกันปัญหาเสพติดในประเทศไทย” โดย พระครูปริยัติธรรมวงศ์ และคณะ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณที่ท่านผู้อ่านได้ให้ความสนใจติดตามวารสารอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งได้ให้คำติชม และคำแนะนำ เพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านทุกท่านจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากเนื้อหาสาระของวารสารฉบับนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี)

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย:

- การประเมินการบริหารและจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น
เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่ 1
นิกร พรหมท้าว และสุวัฐ์ แลสันกลาง
- แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 15
ปฐมภัทร พรหมบุตร และพลกฤต แสงอาวุธ
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแม่ตานน้อย
องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 25
ปณิธาน สมศรี และสุวัฐ์ แลสันกลาง
- ศึกษาเชิงวิเคราะห์เภสัชในพระไตรปิฎก 39
พระวิพล ฐานวโร (สายต้อม)
- ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็ก
และเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี 47
กัลยา เหล่าจก และพลกฤต แสงอาวุธ
- รูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาป้องกันปัญหาเสพติดในประเทศไทย 57
พระครูปริยัติธรรมวงศ์, พระโสภณพัฒนบัณฑิต, นิภาภัทร อยู่พุ่ม,
สุรพล พรหมกุล, จรัส ลีกา, สหทัยา วิเศษ, เสนาะ กลิ่นงาม, กาญจนา บุญส่ง,
พีระศิลป์ บุญทอง และภูริวัจน์ ปุณยุตติปริดา

**การประเมินการบริหารและจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพ
ในระดับท้องถิ่นเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่***
**Administration Evaluation and Management of Health Insurance
Funds at Local Level, Ban Wiang Sub-district Municipality,
Rong Kwang District, Phrae Province**

นิกร พรหมท้าว และสุวรรฐ์ แลสันกลาง

Nigorn Promtao and Suvarat Laesanklang

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: svr25550@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินการบริหารและจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่ 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารและจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม จากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา โดยรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ และสมาชิกกองทุน จำนวน 15 คน

ผลการประเมินด้านบริบทพบว่า ระบบกองทุนหลักประกันสุขภาพ มีความจำเป็นและสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยิ่ง ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า คณะกรรมการกองทุนฯ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสุขภาพชุมชน พบว่า ไม่มีความพอเพียงต่อโครงการเสนอมาจากชุมชนผลการประเมินกระบวนการพบว่า การดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจทราบข้อมูลกองทุนฯ น้อยเพราะทราบข่าวสารจากการบอกต่อๆ กัน ด้านการบริหารและดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ พบว่า คณะกรรมการได้มีกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน แต่เนื่องจากประชาชนที่เป็นเจ้าของปัญหายังขาดทักษะการเขียนโครงการ และด้านระบบการติดตาม พบว่า ระบบการบริหารและการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพ มีการดำเนินการอนุมัติโครงการ มีการติดตามประเมินผลโดยมีคณะกรรมการแต่ละ

*ได้รับบทความ: 4 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 25 มิถุนายน 2562

Received: June 4, 2019; Revised: June 21, 2019; Accepted: June 25, 2019

ฝ่ายรับผิดชอบ แต่พบประเด็นปัญหาในการดำเนินงานคือ เรื่องหลักเกณฑ์แนวทางในการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ยังมีความคลุมเครือไม่ชัดเจนส่งผลต่อการพิจารณาอนุมัติโครงการและควบคุม กำกับของคณะกรรมการฯ ผลการประเมินผลผลิต พบว่า ประชาชนเข้าถึงบริการเพิ่มมากขึ้น โดยกระจายตามหมู่บ้านต่างๆ อย่างทั่วถึง รวดเร็ว ด้านความพึงพอใจ พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน

คำสำคัญ: การประเมิน; กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล

Abstract

The objectives of this research were to evaluate the administration and management of health insurance fund of Ban Wiang Sub-district Municipality Rong Kwang District, Phrae Province. In addition, to propose guidelines for administration and management of health insurance funds. Interview forms, data collection with observation, In-depth interview, and group discussion were used as tools in this study. Data were been analyzed through content analysis; however, the data were collected from the fund management committee and 15 fund members.

The results of the contextual evaluation revealed that: Health insurance fund system are very necessary and important to the quality of life of the people. For input factors, the result found that most fund committee have knowledge. In terms of understanding about the community health fund, it shows that, there was not enough sufficiency for the proposed project from the community. The result of process evaluation showed that, Operations for the public to understand fund information were less because they know the news from each other through mouth telling. In terms of management and operation of health promotion, it found that, the committee management process were done through participation method from the people. But based on the fact that the people who own the problem still lack project-writing skills. In terms of tracking system, it found that the administration and management of health insurance funds, has project approval section, follow-up and evaluation, and each committee member has their responsibility. Moreover, in terms of operation, there were some problems such as, guidelines for budget spending to carry out various activities, still shows some ambiguity, which are not

explicit. Therefore, it affects the approval of the project and the supervision of the committee. The results of the evaluation found that people have access to more services by distributing in various villages quickly. In terms of satisfaction, it found was that, the people are satisfied with the operation of the fund committee.

Keywords: Evaluation; Local Health Fund

1. บทนำ

ปัจจุบันรัฐได้มีการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนรูปแบบต่างๆ กัน เช่น สวัสดิการเบี้ยยังชีพ ให้ผู้สูงอายุ การสร้างบ้านพักคนชรา ศูนย์ส่งเสริมเด็ก ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพ และผู้ด้อยโอกาส ในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่ดำเนินการโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอื่นๆ ซึ่งเป็นสวัสดิการในลักษณะส่งเสริมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องใช้งบประมาณจำนวนมากแต่ให้บริการไม่ทั่วถึง รัฐบาลเคยมีนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค (จรัส ปะสิว, 2552) ซึ่งถือเป็นรัฐสวัสดิการที่ดูแลประชาชนได้อย่างกว้างขวาง แต่เฉพาะประชาชนที่เจ็บป่วยเท่านั้นยังไม่ครอบคลุมถึงความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย

กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เป็นอีกสวัสดิการหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะเกิดผลกระทบต่อชีวิตประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดบริการสาธารณสุขของหน่วยบริการ สถานบริการหรือหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่ โดยเน้นการสร้างเสริม ป้องกัน พัฒนา รักษา ให้แก่กลุ่มแม่และเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ประกอบอาชีพที่มีความเสี่ยง กลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังที่อยู่ในพื้นที่ สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มองค์กรประชาชนหรือหน่วยงานอื่น ในพื้นที่ได้ดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กรณีที่มีความจำเป็นต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่มีลักษณะเป็นครุภัณฑ์ให้สนับสนุนไม่เกินวงเงิน 5,000 บาทต่อโครงการ วัสดุที่มีลักษณะเป็นครุภัณฑ์ที่จัดหาได้ให้อยู่ในความดูแลและบำรุงรักษาของกลุ่มองค์กรประชาชนหรือหน่วยงานอื่นที่ได้รับการสนับสนุนนั้นๆ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการสร้างสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ การรักษาพยาบาลระดับปฐมภูมิเชิงรุกของศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์ซื้ออื่นที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนา ดูแลเด็กเล็กในชุมชนหรือศูนย์พัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ คนพิการในชุมชน เป็นเงินไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของเงินรายรับกองทุนหลักฯ ในแต่ละปีงบประมาณ เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการบริหาร หรือพัฒนากองทุนฯ ให้มีประสิทธิภาพต้องไม่เกินร้อยละ 15 ของเงินรายรับของกองทุนหลักฯในแต่ละปีของงบประมาณนั้น และเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเพื่อซื้อครุภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงครุภัณฑ์นั้นจะต้องมีราคาไม่เกิน 20,000 บาทต่อหน่วย โดยการจัดซื้อจัดจ้าง ให้ใช้ระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยอนุโลม และครุภัณฑ์ที่จัดหาได้ให้อยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

นั้นๆ และกรณีเกิดโรคระบาดหรือภัยพิบัติในพื้นที่ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาอนุมัติจ่ายเงินกองทุนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขได้ตามความจำเป็นและทันต่อสถานการณ์ได้ จากสาระสำคัญดังกล่าวของกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งนี้ จะเห็นได้ว่า หากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการได้ดีย่อมก่อให้เกิดคุณประโยชน์อย่างมากมาย แต่ขณะเดียวกันหากท้องถิ่นขาดความพร้อมในการบริหารจัดการย่อมเป็นการสูญเสียโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเช่นกัน

เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ประกาศ ณ วันที่ 15 เดือน กันยายน พ.ศ. 2552 ร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ได้จัดตั้งระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ขึ้น เพื่อให้การบริหารและการใช้จ่ายงบประมาณของกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เป็นไปด้วยความโปร่งใสมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนมีระบบรองรับการดำเนินงาน

อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นอย่างไม่เป็นทางการและผลการประชุมเพื่อเป็นการทบทวนผลการบริหารจัดการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่ พบว่า สถานการณ์ปัญหาหลายอย่าง เช่น ประชาชนเข้าถึงข้อมูลในเรื่องสิทธิประโยชน์ในระบบหลักประกันสุขภาพ ประชาชนยังไม่มีความเข้าใจเรื่องกองทุนฯ มองว่ากองทุนฯ เป็นเรื่องของหมอหรือเป็นงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรรมการกองทุนฯ ก็ยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง ประชาชนยังไม่รู้ช่องทางในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากกองทุนฯ รวมถึงการจัดทำแผน และประชาชนยังให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพน้อยกว่าการรักษาโรค ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะประเมินการบริหารจัดการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่ โดยจะวิเคราะห์ตามกรอบการประเมินเชิงระบบให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมถึงศึกษาปัญหาที่ต้องการแก้ไขในโครงการที่จะดำเนินการต่อไปพร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน เพื่อนำข้อเสนอแนะที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในการทำงานและนำผลการศึกษาเป็นแนวทางการพัฒนากองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินการบริหารและจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารและจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพ ในระดับท้องถิ่น เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่เป็นทางการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพ ในระดับท้องถิ่น เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ และกลุ่มตัวอย่างของการประเมินโครงการกองทุนหลักประกันสุขภาพ ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ และสมาชิกกองทุนฯ จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาได้กำหนดเครื่องมือเพื่อเป็นแนวทางการประเมินในภาพรวม หลังจากนั้นกำหนดประเด็นตัวแปรที่ศึกษา แหล่งข้อมูล และเครื่องมือ วิธีการในการศึกษาเพื่อนำไปสู่การจัดทำเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการประเมินการบริหารจัดการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ โดยผู้ศึกษาอาศัยแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษานำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ถึงนายกเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ โดยใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลแบบมีโครงสร้าง ดำเนินการการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เพื่อให้ทราบถึงการบริหารจัดการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพ เทศบาลตำบลบ้านเวียง จากกลุ่มตัวแทนของคณะกรรมการ และสมาชิกกองทุน หลังจากนั้นผู้ศึกษานำข้อมูลการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาความสมบูรณ์และความถูกต้อง ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพตามประเด็นการวิจัยและเรียบเรียงเสนอเป็นรายงานโดยวิธีพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลชุมชน เพื่อการสรุปผลการวิจัยตามเนื้อหาสาระที่สำคัญและวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย โดยนำเสนอผลการศึกษาอธิบายจำแนกรายบทด้วยการเขียนเรียบเรียงเพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่ค้นพบในขั้นตอนศึกษาตามประเด็นการวิจัยและเรียบเรียงเสนอเป็นรายงาน โดยอิงกรอบแนวคิดทฤษฎีอย่างเป็นเหตุเป็นผลตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาความสมบูรณ์และความถูกต้อง

4. สรุปผลการวิจัย

1. การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) พบว่า ระบบกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น พื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ มีความจำเป็นและสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยิ่ง สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์ผู้แทนกลุ่มชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เทศบาลตำบลบ้านเวียง พบว่า วัตถุประสงค์ของกองทุน มีความสอดคล้องกับปัญหาสุขภาพประชาชนในพื้นที่ จากหลักการและวัตถุประสงค์ ของนโยบายกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ที่ 2 และ 3 ของกองทุนที่กล่าวถึงการสนับสนุนให้กลุ่มหรือองค์กรประชาชนหรือหน่วยงานอื่นในพื้นที่ ได้ดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคให้แก่สมาชิกหรือประชาชนในพื้นที่

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) พบว่า ด้านฝ่ายเจ้าหน้าที่เทศบาลบ้านเวียงมีความพร้อมในการดำเนินการ โดยมีการแต่งตั้งในลักษณะที่เป็นทีมคณะกรรมการกองทุนฯ ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากภาคผู้แทนชุมชนที่มีตำแหน่งที่มีความรู้ความสามารถ และมีความสนใจในการจัดทำกิจกรรมหรือให้ความสำคัญในด้านสุขภาพโดยตรงและมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสุขภาพชุมชนในเรื่องวิธีการใช้งบประมาณเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังพบว่า มีเพียงส่วนน้อยที่ยังไม่เข้าใจถึงบทบาทของตนเองในการบริหารกองทุน ด้านความพอเพียงของข้อมูลที่น่ามาใช้ในการบริหารจัดการกองทุน พบว่า ข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพ ที่นำมาบริหารจัดการ มีจำนวนประเภทข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล มากเพียงพอเพื่อนำมาใช้ เนื่องจากกองทุนฯ แต่จากผลการสัมภาษณ์กลับพบว่า ข้อมูลข่าวสารในบางพื้นที่ยังมีค่อนข้างน้อย เพราะสาเหตุที่ที่อยู่ห่างไกล ไม่สะดวกในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกองทุนฯ จึงทำให้ประชาชนบางส่วนขาดการรับรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนให้มีประสิทธิภาพตามที่ตั้งเป้าหมายไว้, ความพอเพียงของงบประมาณ ที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุน มีความพอเพียงต่อโครงการที่เสนอมาจากชุมชน เมื่อพิจารณาจากรายงานการเงินของกองทุนฯ ในขณะที่ความคิดเห็นของคณะกรรมการคิดว่า งบประมาณในกองทุนฯ ไม่มีความพอเพียงต่อโครงการเสนอมาจากชุมชนหรือในการปฏิบัติงานกับขอขยายดำเนินงาน เนื่องจากประชาชนในพื้นที่สนใจการจัดทำกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งขอขยายการดำเนินงานในด้านสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพและการบริหารจัดการกองทุนฯ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ผลจากการประเมินด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเวียง ได้มีการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจที่มาของกองทุนฯ รวมถึงระเบียบต่างๆ ผ่านเสียงตามสายในหมู่บ้าน ขณะเดียวกัน ผู้นำกลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้พูดบอกต่อๆ กัน มีการใช้แผ่นพับแจกเพื่อประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน แต่ก็มีทราบบ้างข้อมูลกองทุนฯ น้อย เพราะทราบข่าวสารจากการบอกต่อๆ กัน ด้านการบริหารและดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ พบว่า คณะกรรมการได้มีกระบวนการบริหาร

จัดการโดยเริ่มตั้งแต่การค้นหาปัญหาสุขภาพในพื้นที่ การกำหนดเป้าหมายในพื้นที่ การหาทางเลือกในการแก้ปัญหาตลอดถึงแผนปฏิบัติงานและออกมาเป็นโครงการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค แล้วก็ทำการประชุมประชาคมกับชาวบ้านว่าจะทำโครงการอะไร เมื่อได้โครงการแล้วก็นำไปเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล (อบต.) เพื่อนำงบประมาณมาจัดทำโครงการ แต่เนื่องจากประชาชนที่เป็นเจ้าของปัญหาโดยตรง ยังขาดทักษะการเขียนโครงการ จึงทำให้มีปัญหาในเสนอโครงการ ตลอดถึงการจัดทำเอกสารรายงานผลการดำเนินงาน ทำให้ต้องพึ่งพาสถานีนามัยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือเป็นส่วนใหญ่ และด้านระบบการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานกองทุนฯ พบว่า ระบบการบริหารและการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพเทศบาลตำบลบ้านเวียง มีการดำเนินการอนุมัติโครงการ มีการติดตามประเมินผลโดยมีคณะกรรมการแต่ละฝ่ายรับผิดชอบ แต่ผลจากการศึกษาได้พบประเด็นที่เป็นปัญหาในการดำเนินงานคือ เรื่องหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ยังมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน ส่งผลต่อการพิจารณาอนุมัติโครงการ และควบคุมกำกับของคณะกรรมการฯ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ผลจากการประเมินด้านผลการดำเนินงานระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนเข้าถึงบริการปี 2559 มากกว่าปี 2558 จาก 39 กลุ่ม เป็น 52 กลุ่ม เช่น กลุ่มแม่และเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพที่มีความเสี่ยง และกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรัง กระจายตามหมู่บ้านต่างๆ ในพื้นที่เทศบาลบ้านเวียง ด้านการเข้าถึงบริการหลักประกันสุขภาพอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ สะดวกรวดเร็ว และมีคุณภาพมาตรฐาน พบว่า ประชาชนได้รับบริการสุขภาพตามที่กิจกรรมแต่ละโครงการกำหนดไว้ รับรู้ข้อมูลด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น มีความตื่นตัวต่อความรับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเอง มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองเพิ่มมากขึ้น ด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพ จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในชุมชน ประชาชนมีโอกาใช้ความสามารถของตนเองในการคิดวิเคราะห์ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการที่เสนอได้อย่างเต็มที่ ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในการดูแลตนเองด้านสุขภาพได้ดียิ่งขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินเรื่อง การบริหารจัดการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) พบว่า ระบบกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น พื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ มีความ

จำเป็นและสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยิ่ง สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์ผู้แทนกลุ่มชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เทศบาลตำบลบ้านเวียง พบว่า วัตถุประสงค์ของกองทุน มีความสอดคล้องกับปัญหาสุขภาพประชาชนในพื้นที่ จากหลักการและวัตถุประสงค์ของนโยบายกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ที่ 2 และ 3 ของกองทุนที่กล่าวถึงการสนับสนุนให้กลุ่มหรือองค์กรประชาชน หรือหน่วยงานอื่นในพื้นที่ ได้ดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค ให้แก่สมาชิกหรือประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับผลการศึกษาของธัญยาภรณ์ จตุรโยธิน (2553 : 38) ทำการประเมินโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดอนกลอย อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ด้านสภาพแวดล้อม (Context) สมาชิกส่วนใหญ่ทราบว่ากองทุนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการจัดสวัสดิการของกองทุนสามารถช่วยแก้ไขปัญหามาชิกได้ ซึ่งกองทุนทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและสามารถเป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

2.1 ด้านฝ่ายเจ้าหน้าที่เทศบาลบ้านเวียง มีความพร้อมในการดำเนินการโดยมีการแต่งตั้งในลักษณะที่เป็นทีมคณะกรรมการกองทุนฯ ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากภาคผู้แทนชุมชนที่มีตำแหน่งมีความรู้ความสามารถ และมีความสนใจในการจัดทำกิจกรรมหรือให้ความสำคัญในด้านสุขภาพโดยตรงและมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสุขภาพชุมชนในเรื่องวิธีการใช้งบประมาณเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังพบว่า มีเพียงกรรมการบางคนที่ยังไม่เข้าใจถึงบทบาทของตนเองในการบริหารกองทุน ซึ่งได้ทำให้เกิดอุปสรรคในการบริหารงานกองทุนและได้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการจัดให้มีการอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันของคณะกรรมการเพื่อให้เกิดกลไกในการขับเคลื่อนและส่งเสริมให้เกิดการร่วมดำเนินกิจกรรมให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมกับประชาชน โดยส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของประชาชนในพื้นที่สอดคล้องกับแนวทางกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2557 ซึ่งมุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพของประชาชนจากหลายภาคส่วนในสังคม โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการประสานหน่วยงาน องค์กรและภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามาร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชน ร่วมวางแผน เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดบริการส่งเสริมสาธารณสุขของหน่วยบริการ สถานบริการหรือหน่วยงานสาธารณสุขหรือหน่วยงานอื่นๆ หรือสนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มหรือองค์กรประชาชนดำเนินกิจกรรมด้านสาธารณสุขในพื้นที่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอคิดินรพีพัฒน์ (2538 : 188) ที่กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานอันจะเป็นผลให้เกิดการยอมรับได้ความคิดที่ดีหลากหลายในการทำงาน มีความรักและความผูกพันระหว่าง

บุคลากรด้วยกันและระหว่างกองทุนหลักประกันสุขภาพเทศบาลตำบลบ้านเวียง เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า และก่อประโยชน์ต่อประชาชนมากขึ้น

2.2 ด้านความพอเพียงของข้อมูลที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุน พบว่า ข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพ ที่นำมาบริหารจัดการมีจำนวนประเภทข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูลมาก เพียงพอเพื่อนำมาใช้และนำไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากกองทุนฯ ได้นำกระบวนการจัดทำแผนมาใช้ โดยเฉพาะในขั้นตอนแรกๆ ที่กำหนดชัดเจนให้ชุมชนวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกันตั้งแต่เริ่มต้นของผู้นำชุมชน หรือกลุ่มบุคคลตัวแทนในชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาตัดสินใจในการจัดทำโครงการและจัดสรรงบประมาณได้ ขณะที่ผลจากการสัมภาษณ์กลับพบว่า ข้อมูลข่าวสารในบางพื้นที่ยังมีค่อนข้างน้อย เพราะสาเหตุที่ที่อยู่ห่างไกล ไม่สะดวกในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกองทุนฯ จึงทำให้ประชาชนบางส่วนขาดการรับรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนให้มีประสิทธิภาพตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชนและประชาคมสุขภาพ พบว่า ชุมชนที่กำลังพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งมีปัจจัย และเงื่อนไขของกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ คือ 1) ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการจะมีบทบาทในการจัดการเรื่องต่างๆ ในชุมชนมากกว่าผู้นำตามธรรมชาติ 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนของสมาชิกจะแก้ไขปัญหาต่างๆ และประสบความสำเร็จมากกว่าชุมชนที่มีการมีส่วนร่วมของสมาชิกน้อย 3) การสื่อสารของชุมชน โดยส่วนใหญ่แล้วชุมชนจะมีวิธีการสื่อสารของตนเองและดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การสื่อสารในงานบุญงานวัด เป็นต้น

2.3 ความพอเพียงของงบประมาณที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุน มีความพอเพียงต่อโครงการที่เสนอมาจากชุมชน เมื่อพิจารณาจากรายงานการเงินของกองทุนฯ ในขณะที่ความคิดเห็นของคณะกรรมการคิดว่า งบประมาณในกองทุนฯ ไม่มีความพอเพียงต่อโครงการเสนอมาจากชุมชนหรือในการปฏิบัติงานกับขอขยายดำเนินงาน เนื่องจากประชาชนในพื้นที่สนใจการจัดทำกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งขอขยายการดำเนินงานในด้านสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพและการบริหารจัดการกองทุนฯ ถึงแม้จะมีการสมทบงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็ตาม แต่คณะกรรมการกองทุนฯ ได้มีกระบวนการจัดการของตนเองที่จะทำให้เงินในกองทุนสามารถใช้ได้อย่างพอเพียง โดยการปรับลดงบประมาณของแต่ละโครงการเพื่อให้สามารถให้โครงการต่างๆ ที่เสนอนั้น สามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของไพโรจน์ อุทรส และคณะ (2554 : 112) ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัญหาอุปสรรคคือ คณะกรรมการบริหารและอนุกรรมการกองทุนบางคนไม่ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การประชาสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย ประชาชนบางส่วนยังขาดการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุน และงบประมาณในการดำเนินงานน้อย รูปแบบที่ได้จากการพัฒนาการดำเนิน

งานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย โปรแกรมการพัฒนากองทุน ผู้วิจัย วิทยาการ คณะกรรมการบริหาร และอนุกรรมการกองทุน ผลของงานวิจัยนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในพื้นที่แห่งอื่นได้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ผลจากการประเมินด้านการประชาสัมพันธ์ สร้างการยอมรับของประชาชนต่อกองทุนฯ โดยการสัมภาษณ์ผู้นำ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้นำชุมชน พบว่า ระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเวียง ได้มีการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจที่มาของกองทุนฯ รวมถึงระเบียบต่างๆ ผ่านเสียงตามสาย ในหมู่บ้าน ขณะเดียวกัน ผู้นำกลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้พูดบอกต่อกัน มีการใช้แผ่นพับแจกเพื่อประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน แต่ก็มี การทราบข้อมูลกองทุนฯ น้อย เพราะทราบ ข่าวสารจากการบอกต่อกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของฉันทยาภรณ์ จตุรโยธิน (2553) ทำการประเมิน โครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลตอนกลอย อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ด้าน กระบวนการ (Process) คณะกรรมการมีการประชุมปรึกษาหารือ มีชี้แจงรายรับ-รายจ่ายให้สมาชิกกองทุน ทราบอย่างต่อเนื่อง และมีการแต่งตั้งบุคคล ติดตามประเมินผล ตรวจสอบการทำงานของกองทุน

ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนฯ พบว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ บางคนยังมีความพร้อมและความเข้าใจน้อย และยังไม่เข้าใจการส่งเสริม บทบาทในการดำเนินกิจการกองทุน รวมถึงต้องพัฒนาความรู้ความเข้าใจในระบบกองทุน ขณะที่โดยภาพ รวมนั้น คณะกรรมการกองทุนฯ บ้านเวียง ได้แนวทางและหลักเกณฑ์ต่างๆ ของกองทุนฯ การเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมวางแผน โดยมีการประชุมเชิงปฏิบัติการในกลุ่มที่เข้าร่วมวางแผน และการเดินสำรวจ ปัญหาชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เกือบทุกขั้นตอนกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน มากขึ้นในด้านสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตัวแทนกลุ่มประชากร ขณะที่ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ กองทุนฯ คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดี สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนของ ประชาชนได้ แต่เมื่อพิจารณาในลักษณะรายบุคคลกรรมการกลับพบว่า กรรมการมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนฯ แตกต่างกัน โดยกรรมการที่เป็นตัวแทนของชุมชน ยังมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนฯ น้อยกว่ากรรมการที่มาจากตัวแทนภาครัฐ เนื่องจากที่ ผ่านมากรรมการในส่วนที่มาจากตัวแทนของชุมชน ได้รับโอกาสการพัฒนาศักยภาพน้อยกว่ากรรมการ ที่มาจากตัวแทนภาครัฐ สอดคล้องกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 13(3) มาตรา 18(4)(8)(9) และมาตรา 47 ที่กล่าวถึงกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับ ท้องถิ่นหรือพื้นที่ ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพของประชาชนจากหลายภาคส่วนในสังคม โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการประสานหน่วยงาน องค์กร และภาคีเครือข่าย

ในพื้นที่เข้ามาร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชนร่วมวางแผน และส่งเสริมให้เกิดการร่วมดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพ สามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมกับประชาชน กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมของตัวแทนของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนการสนับสนุนให้ประชาชนได้แสดงบทบาทในการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ และการสร้างกลไกในสังคมที่จะต้องเข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ ดังนั้น หากเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ต้องการให้บรรลุเป้าหมาย จึงควรที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง

ด้านการบริหารและดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ พบว่า คณะกรรมการได้มีกระบวนการบริหารจัดการโดยเริ่มตั้งแต่การค้นหาปัญหาสุขภาพในพื้นที่ การกำหนดเป้าหมายในพื้นที่ การหาทางเลือกในการแก้ปัญหาตลอดถึงแผนปฏิบัติงานและออกมาเป็นโครงการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค โดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหาร พบว่า คณะกรรมการกองทุนของเทศบาลตำบลบ้านเวียง กำหนดให้มีการจัดทำแผนงาน โครงการสำหรับ งบประมาณในแต่ละปีขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยเชิญตัวแทนแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของแต่ละหมู่บ้านมาระดมสมองแจ้งปัญหา ความต้องการ แล้วแปลงเป็นแผน โครงการกิจกรรมที่จะแก้ปัญหาสุขภาพ เวลาผู้ใหญ่ไปประชุมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล (อบต.) แล้ว ก็เอาเรื่องมาพูดคุยกับหมู่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จากนั้นก็ทำการประชุมประชาคมกับชาวบ้านว่าจะทำโครงการอะไร เมื่อได้โครงการแล้วก็นำไปเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล (อบต.) เพื่อนำงบประมาณมาจัดทำโครงการ แต่เนื่องจากประชาชนที่เป็นเจ้าของปัญหาโดยตรงยังขาดทักษะการเขียนโครงการ จึงทำให้มีปัญหาในเสนอโครงการ ตลอดถึงการจัดทำเอกสารรายงานผลการดำเนินงาน ทำให้ต้องพึ่งพาสถานีนอามัยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือเป็นส่วนมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของไพโรจน์ อุทรส และคณะ (2554 : 112) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า คณะกรรมการบริหารและอนุกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นได้รับการพัฒนาศักยภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานกองทุนตามแผนปฏิบัติการ ทำให้ระดับการพัฒนาดีขึ้นทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับสูง กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้และความเข้าใจ การมีส่วนร่วม การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทความรับผิดชอบ

การทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนการแสดงออกถึงความสามารถและความต้องการอย่างแท้จริง และการมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา

ด้านระบบการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานกองทุนฯ พบว่า ระบบการบริหารและการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพเทศบาลตำบลบ้านเวียง มีการดำเนินการอนุมัติโครงการ มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลโดยมีคณะกรรมการแต่ละฝ่ายรับผิดชอบ แต่ผลจากการศึกษา ได้พบประเด็นที่เป็นปัญหาในการดำเนินงานคือ เรื่องหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ยังมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน ส่งผลต่อการพิจารณาอนุมัติโครงการ ควบคุม กำกับของคณะกรรมการฯ ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินโครงการของกลุ่มชุมชนต่างๆ ในเรื่องความไม่มั่นใจในการใช้ งบประมาณที่ได้รับอนุมัติมา และเมื่อพิจารณาในส่วนของการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โครงการที่ได้รับอนุมัติพบว่า ยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอให้มีการกำหนดรูปแบบ หรือแนวทางที่ชัดเจน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาหรือตัดสินใจในการบริหารงานของคณะกรรมการที่ เกี่ยวข้องต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ และคณะ ได้ประเมินนโยบายสาธารณะ กองทุนหลักประกันสุขภาพว่า งบประมาณกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นในระดับพื้นที่ได้ช่วยให้สถาน อนามัย ประชาคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีการทำงานร่วมกันมากขึ้นและมีการทำงาน เชิงรุกด้านการสร้างเสริมสุขภาพ และเมื่อพิจารณาในมิติของการจัดการกับภาวะสุขภาพจะเห็นว่า กระบวนการบางอย่างขาดหายไปในทุกกองทุน ซึ่งไม่เป็นไปตามกระบวนการบริหารจัดการ การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การบังคับบัญชา (Commanding) การประสานงาน (Co-Ordination) และการควบคุม (Controlling) กระบวนการที่ขาดหายชัดเจนคือการแบ่งบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการในการจัดการ การติดตามประเมินผลในมิติสุขภาพ ซึ่ง 2 กระบวนการนี้มีความ เชื่อมโยงกันการแบ่งบทบาทที่ไม่ชัดเจน โยงไปถึงความชัดเจนของผู้ติดตามประเมินผลโครงการ ดังนั้น จึงส่งผลต่อผลการประเมินด้านสุขภาพของโครงการจึงไม่ชัดเจนไปด้วย

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการระบบ หลักประกันสุขภาพ จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของคณะ กรรมการกองทุน เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในชุมชน ประชาชนมีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองในการ คิดวิเคราะห์ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการที่เสนอได้อย่างเต็มที่ ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน ในการดูแลตนเองด้านสุขภาพได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของมานะ ดวงประโคน (2544) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการให้บริการภายใต้ระบบประกันสุขภาพรูปแบบต่างๆ กรณีศึกษา: โรงพยาบาลนครนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ใช้การศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Study) พบว่า ผู้ที่เข้ารับ บริการในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค มีความพึงพอใจมากที่สุดต่อการให้บริการในด้านกิริยามารยาท ของบุคลากรทางการแพทย์ และเจ้าหน้าที่ การให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องยาและการปฏิบัติตัวเวชระการการ

ตรวจรักษาของแพทย์และความเอาใจใส่ในการดูแลรักษาผู้ป่วยของบุคลากรทางการแพทย์ ตามลำดับ และมีความพอใจน้อยต่อการบริการด้านระยะเวลาในการรอเพื่อรับการรักษายาบาล ระยะเวลาในการรอรับยา และระยะเวลาในการเข้ารับการรักษากับแพทย์ ตามลำดับ

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรจัดอบรมความรู้ พัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ พัฒนาแนวทางการดำเนินงานของกองทุนฯ การคิดแก้ไขปัญหาและวิธีการพัฒนาสุขภาพ เพื่อให้เกิดศักยภาพในการเสนอปัญหากลุ่มต่อกองทุนสุขภาพชุมชน ในการพิจารณาสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานกองทุนหลักประกัน สุขภาพระดับท้องถิ่นผ่านสื่อต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยเน้นการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง

2. ผลการประเมินพบว่า กลุ่มชาวบ้านที่เสนอโครงการ มีข้อจำกัดในด้านการเขียนโครงการ การจัดทำเอกสารรายงานผลการดำเนินงาน ทำให้ต้องพึ่งพาสถาบันอนามัยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น จึงควรจัดอบรมการเขียนโครงการ โดยมีกิจกรรมที่เหมาะสมที่เพียงพอสำหรับการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ สามารถบริหารจัดการโครงการตั้งแต่เริ่มต้น

เอกสารอ้างอิง

- จำรัส ปะสิว. (2552). กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น: การนํานโยบายสู่การปฏิบัติ กรณีศึกษา จังหวัดสระบุรี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธัญญารักษ์ จตุรโยธิน. (2553). การประเมินโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดอนกลอย อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพโรจน์ อุทรส และคณะ. (2554). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิจัยและพัฒนาสุขภาพ*, 4(2), 132-145.

- มานะ ดวงประโคน และคณะ. (2544). ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการให้บริการภายใต้ระบบประกันสุขภาพรูปแบบต่างๆ กรณีศึกษา: โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อคิน รพีพัฒน์. (2538). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข.

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
Guidelines for Promoting Sustainable Tourism of the Tourist
Center KhaoSok National Park Ban Ta Khun District SuratThani

ปฐมภัทร พรหมบุตร และพลกฤต แสงอาวุธ

Pathompat Prombutra and Ponlakrit Sangarwut

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kangmaew2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ 3) เพื่อวิจัยปัญหาอุปสรรค 4) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมี 4 ด้านโดยได้ทำการเก็บข้อมูลกับประชากรอยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาสกอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 979 คนและเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ประชากรอยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาสกมีความต้องการในด้านต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความปลอดภัย ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยมาก ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 1.13)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวควรให้ความร่วมมือกับรัฐบาลและผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมและชักชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ควรร่วมมือกับธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชนในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น โดยจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว

*ได้รับบทความ: 1 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 25 มิถุนายน 2562

Received: June 1, 2019; Revised: June 25, 2019; Accepted: June 25, 2019

เชิงอนุรักษ์มากขึ้น โดยจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีภาคเอกชนเข้าร่วมด้วย

คำสำคัญ: การส่งเสริมการท่องเที่ยว; อุทยานแห่งชาติ

Abstract

This independent study has the following objectives: 1. To study the tourism management of the tourist center of KhaoSok National Park Ban Ta Khun District SuratThani. 2. To compare 3. Study the problems and obstacles 4. To study the guidelines for promoting sustainable tourism, which has 4 aspects. Data collection were retrieved from the population in KhaoSok National Park, Ban Ta Khun District SuratThani. By using a sample of 979 people and 5 staff of the tourist center of KhaoSok National Park, The tools used in the study were questionnaires and interview forms. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation.

The research found that: the population in KhaoSok National Park has various needs. Overall was at a high level, when considering each aspect, it found that In terms of safety ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.68), followed by tourist attractions ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.77), followed by the service of officers ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.66), followed by the aspect of basic utilities and facilities are very average ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 1.13).

Tourism promotion should cooperate with the government and tourism business operators to promote and persuade tourists to travel more. They should cooperate with private tourism business to promote more eco-tourism, by establishing a more conservative eco-tourism committee, which includes the private sector.

Keywords: Tourism Promotion; National Parks

1. บทนำ

อดีตการท่องเที่ยวมีสร้างรายได้ต่อประเทศไทยอย่างมาก ซึ่งถือเป็นรายได้ลำดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากสินค้าและบริการอื่นๆ รายได้จากการท่องเที่ยวจะมีผลทวีคูณในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดผลผลิตของประเทศมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากความสำคัญดังกล่าว ประเทศไทยได้มีนโยบายในการพัฒนาบริการและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย โดยกำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค ที่พัก สาธารณสุขพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย การเสนอวัฒนธรรมไทย

เป็นเอกลักษณ์ การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว และการต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรี เป็นต้น ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวมีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและบรรลุเป้าหมายได้ประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่ายอย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550)

อุทยานแห่งชาติเขาสะกดินแดนศูนย์กลางของ “ขุนเขาแห่งป่าฝน” เป็นผืนป่าดิบชื้นผืนใหญ่ที่สุด และมีความสำคัญของภาคใต้ อันประกอบไปด้วย อุทยานแห่งชาติเขาสก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองยัน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองนาคา อุทยานแห่งชาติศรีพังงา และอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,296,879.5 ไร่ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณมากมายหลายชนิด ทั้งพืชพรรณที่หายากและเป็นพืชเฉพาะถิ่น ได้แก่ บัวผุด ปาล์มเจ้าเมืองถลาง หรือปาล์มหลังขาว และปาล์มพระราหู นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด โดยเฉพาะพบสัตว์ป่าสงวนถึง 4 ชนิด คือ เก้งหม้อ เลียงผา สมเสร็จ และแมวลายหินอ่อน และประกอบกับสภาพพื้นที่มีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีความมหัศจรรย์ทางธรรมชาติทั้งน้ำตก หน้าผา ถ้ำ และทิวทัศน์เทือกเขาหินปูนที่ตั้งตระหง่านเหนือผืนน้ำอ่างเก็บน้ำเขื่อนรัชชประภา จนได้รับฉายาว่า กุ้ยหลินเมืองไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยความสนใจในการวิจัยแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก เนื่องจากการการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ จึงต้องช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น และสามารถหารายได้จากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อันเป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. เพื่อศึกษาส่งเสริมแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรในพื้นที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกและนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาสก โดยใช้วิธีการสุ่มโดยใช้สูตรของทาร์ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 284 คน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงเพราะเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกในแต่ละท่านคุ้นเคยใกล้ชิดกับคนในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และนำผลที่ได้มาเรียบเรียงข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการอธิบายข้อมูลเชิงพรรณนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ติดต่อขอความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาสก และบุคคลที่เข้ามาท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสก จำนวนทั้งหมด 979 คน ซึ่งเป็นแบบสอบถาม โดยได้ทำการเก็บรวบรวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 284 คน ทำหนังสือแจ้งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เก็บแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลในวันและเวลาที่นัดหมายสถานที่ที่ลงเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของคำตอบในแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

ข้อมูลศึกษาเชิงคุณภาพ ติดต่อขอความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์โดยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 ชุด นัดหมายวัน เวลา สถานที่ที่ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล สถานที่ที่ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เก็บรวบรวมข้อมูลในวันและเวลาที่นัดหมายสถานที่ที่ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม จากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามในการวิจัยแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป เชิงการศึกษาปริมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 63.0 ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 41.9 และรองลงมาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 40.1 และส่วนใหญ่ระดับการศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. ปวส. เทียบเท่า จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การวิเคราะห์ระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านได้ พบว่า ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก รองลงมาด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย และด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ตามลำดับ

2.1 ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) มีเจ้าหน้าที่ดูแลศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลด้านความการท่องเที่ยว 2) มีป้ายบอกทางต่างๆ ไปสถานที่ท่องเที่ยวที่ชัดเจน 3) มีที่จอดรถเพียงพอและปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว 4) มีการบริการรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยว 5) ห้องน้ำสาธารณะให้บริการเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว 6) ท่านมีส่วนร่วมในการประมวลผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการมีหน่วยบริการเคลื่อนที่ทางด้านการเงิน และ 6) ตู้โทรศัพท์สาธารณะให้บริการอย่างเพียงพอ

2.2 ด้านสถานที่ท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) การเดินทางเข้ามายังสถานที่ท่องเที่ยวมีความสะดวก 2) มีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกสบาย 3) มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4) สถานที่ท่องเที่ยวมีสะอาดสวยงาม 5) มีความพร้อมของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว 6) สถานที่ท่องเที่ยวมีความพร้อมให้บริการอย่างเต็มที่ และ 7) มีการรับรองนักท่องเที่ยวมีปริมาณที่เพียงพอ

2.3 ด้านความปลอดภัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) มีป้ายบอกทางเดินในป่าอย่างชัดเจน 2) มีการปฏิบัติตามกติกาและวินัยอย่างเคร่งครัด 3) มีป้ายเตือนสิ่งอันตรายตามจุดต่างๆ ที่เห็นได้ชัดเจน 4) มีการให้บริการอุปกรณ์การป้องกันต่างๆ 5) มีเครื่องมืออุปกรณ์ป้องกันอันตรายตามมาตรฐาน 6) มีการบริการและกิจกรรมการท่องเที่ยวมีมาตรฐาน และ 7) มีการให้คำแนะนำจาก

บุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านสถานที่

2.4 ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) มีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านความปลอดภัยตามจุดต่างๆ 2) เจ้าหน้าที่มีการตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) มีการให้บริการด้วยความสุภาพเป็นมิตร 4) มีการให้บริการด้านความสะดวกรวดเร็ว 5) มีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการอยู่ตลอดเวลา 6) นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ และ 7) มีการให้คำแนะนำและตอบข้อซักถามอย่างชัดเจน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ด้านความปลอดภัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีป้ายบอกทางเดินในป่าอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมภพ สายมา (2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านศรีน่าน ตำบลเรือง อำเภอนาเมือง จังหวัดน่าน ผลการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน พบว่า ชุมชนได้รับการฝึกอบรมและการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากหน่วยงานต่างๆ พร้อมกับได้นำองค์ความรู้ด้านภูมิสังคมมา ประยุกต์ใช้โดยนำสภาพแวดล้อมที่เป็นภูมิประเทศที่ยังคงไว้เป็นธรรมชาติมาจัดการแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดการจัดการด้านต่างๆ เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนในการที่จะมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชนเอง และมีการจัดกิจกรรมนันทนาการทางการศึกษา การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชน จำนวน 8 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมศึกษาพืชพรรณไม้ในป่าธรรมชาติ กิจกรรมศึกษาการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า กิจกรรมถ่านรูปชมวิถีธรรมชาติ กิจกรรมฟังเสียงนกร้องดูนกธรรมชาติบนป่าดอยหลวงป่าเมี่ยงเขาสูงสลับซับซ้อน กิจกรรมศึกษาสมุนไพรป่าท้องถิ่น กิจกรรมประกอบอาหารป่าพื้นเมืองท้องถิ่น กิจกรรมเล่าขานตำนานโบราณ กิจกรรมนันทนาการรอบกองไฟ และกิจกรรมเข้าค่ายพักแรม นอกจากนี้ผลจากการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชน พบว่า ชุมชนได้ ร่วมกันวิเคราะห์พื้นที่และได้นำทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นและพัฒนา เป็นกิจกรรม ทำให้เกิดความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นโดยจะเห็นได้จากความสามัคคีในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นประชาชนมีรายได้จาก นักท่องเที่ยวเฉลี่ยเพิ่มขึ้น และประชาชนในพื้นที่โยกย้ายไปหาอาชีพรับจ้างนอกพื้นที่ลดลงจากเดิมร้อยละ 80 เหลือเพียงไม่เกินร้อยละ 10 เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของนางสาวลักษณา ศิลปชาติ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า มีเจ้าหน้าที่ของอุทยานปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่าง มีการแนะนำนักท่องเที่ยวก่อนทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นใจในความ

ปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว และยังมีป้ายเตือนตามจุดเสี่ยงต่างๆ มีป้ายอธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างชัดเจน

ด้านสถานที่ท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการเดินทางเข้ามายังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน ศรีหรั่ง (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า การวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และธรรมชาติในการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยใช้สนามในการศึกษาคือ วัดถ้ำเอราวัณ วัดถ้ำสุวรรณคูหา วัดถ้ำกลองเพล วัดเจริญทรงธรรม (โบสถ์สีไม้) และอุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ โดยผู้วิจัยได้ยึดแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านประวัติศาสตร์และความเป็นมา 2) ด้านสภาพที่ตั้งและสิ่งแวดล้อม 3) ด้านโบราณสถานและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านชุมชนที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้ 1) วัดถ้ำเอราวัณเป็น แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดหนองบัวลำภู ภายในวัดมีถ้ำต่างๆ มากมาย ประกอบกับมีความงดงามที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ อาทิ หินงอกหินย้อยที่มีรูปร่างทรงแปลกตา ที่หาชมได้ยาก 2) วัดถ้ำสุวรรณคูหาเป็นวัดที่มีโบราณสถานวัตถุ ที่กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนไว้ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์จังหวัด หนองบัวลำภู 3) วัดถ้ำกลองเพลเป็นวัดที่มีชื่อเสียงด้านวิปัสสนา โดยเฉพาะมีพระเกจิอาจารย์ชื่อดังคือ หลวงปู่ขาว อนาลโย ในสายหลวงปู่ฝั้น ภูริทัตโต และเป็นสถานที่เลื่อมใสศรัทธาแก่ประชาชน บุคคลทั่วไปทั้งภาคอีสาน และภาคอื่นๆ ในประเทศ 4) วัดเจริญทรงธรรมเป็นสถานที่ตั้งโบสถ์ไม้ที่สร้างด้วยไม้ตะเคียนทั้งหลัง และมีอยู่แห่งเดียวในภาคอีสาน 5) อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ เป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 50 ของประเทศ พื้นที่ส่วนภูเก้าและส่วนภูพานคำเป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญทั้งทางธรรมชาติ ได้แก่ สภาพป่า สัตว์ป่า และแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นต้นน้ำของทะเลสาบเหนือเขื่อนอุบลรัตน์ และสภาพทางธรณีนีที่น่าสนใจ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหาความรู้ และการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ทั้งยังเป็นสถานที่พักผ่อน หย่อนใจของประชาชนทั่วไปอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของนายนิรุช แซ่ตันได้ให้สัมภาษณ์ว่าควรมีการประสานหน่วยงานภายนอกและภายใน เรียกพบหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมเพื่อหาแนวทางการวางแผนด้านการบริหารจัดการด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีการจัดตั้งคณะทำงานของผู้รับผิดชอบเพื่อการบริหารงาน และมีการวางกำลังคนที่เพียงพอกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านความปลอดภัยตามจุดต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศรี ณะเกิงสุข (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเล เกาะเสม็ด

ตำบลเพ อำเภอมือง จังหวัดระยอง พบว่า หน่วยงานของรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ยังขาดการประสานและขาดประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งมีผลกระทบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรแวดล้อมบนพื้นที่ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งทางด้านการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติและการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนขณะท่องเที่ยว จากปัญหาที่พบจากการศึกษา หน่วยงานที่รับผิดชอบควรกำหนดแผนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน ควรสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน สร้างมาตรการ กฎระเบียบ เพื่อกำกับดูแลควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีมีมาตรฐาน มีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของนายอัจฉริยะ วราชัย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนที่ประจำการอยู่แต่ละพื้นที่ คอยตักเตือนนักท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันอันตรายคนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎก็จะการลงโทษหรือเทียบปรับ

ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเจ้าหน้าที่ดูแลศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลด้านความการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนางจุฬารัตน์ (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพในการบริการด้านการท่องเที่ยว กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาชะเมาเขาวง พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่พัก และเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความคิดเห็นในระดับเหมาะสมมาก ทั้งสามด้านเนื่องจากมีความเพียงพอของที่จอดรถ และโดยรอบของสถานที่ท่องเที่ยว ความสะดวกรวดเร็วในการจองบ้านพักหรือเตนท์ที่พัก และความเหมาะสมของอัตราค่าบริการบ้านพักหรือเตนท์ของอุทยาน และมีข้อเสนอแนะคือการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น อยากให้จัดเจ้าหน้าที่เพิ่มในวันหยุดบริเวณทางเดิน ควรมีการบริการโทรทัศน์ ตู้เย็นภายในห้องพักควรเป็นมาตรฐานเดียวกันอยากให้รัฐบาลสนับสนุนเงินงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของนางศุภานิจ ชีแก้ว ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ดิฉันรู้สึกดีที่ได้รับคำชมจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว และความพึงพอใจในระดับความรู้สึกของบุคคล ลูกค้า หรือผู้ที่ได้รับบริการจากเจ้าหน้าที่อุทยานการท่องเที่ยว

6. ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ควรจัดทำการศึกษาเปรียบเทียบและความต้องการแนวทางการส่งเสริมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจอื่นๆ เพื่อนำปัญหาและความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่มา

เป็นข้อสรุป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2550). *รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักพัฒนาระบบรูปแบบโครงสร้าง*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- นงนุช รุจิรังสีมันต์กุล. (2550). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว: ศึกษากรณี อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง. *ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุพิน ศรีหรั่ง. (2549). การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ จังหวัดหนองบัวลำภู. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมภพ สายมา. (2552). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านศรีนาป่าโน ตำบลเรือง อำเภอมือเมือง จังหวัดน่าน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*. สำนักงานบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สมัคร ณะเกิงสุข. (2555). สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการท่องเที่ยว:กรณีศึกษาเกาะเสม็ดตำบลเพ อำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง. *ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

**ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแม่ตานน้อย
องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง***
**Ecotourism Development Strategy, Ban Mae Tan Noi, Vientiane
Provincial Administrative Organization Hang Chat, Lampang**

ปณิธาน สมศรี และสุวรรัฐ แลสันกลาง

Panithan Somsri and Suvarat Laesanklang

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: svr25550@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธาน อสม. แกนนำชุมชน ส.อบต. และกลุ่มตัวแทนชาวบ้านแม่ตานน้อย และประมวลสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์การศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาบริบทและศักยภาพชุมชน พบว่า บ้านแม่ตานน้อยเป็นแหล่งต้นน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีโป่งน้ำร้อน มีอ่างเก็บน้ำที่สวยงาม มีการถนอมอาหาร เช่น หน่อไม้ มีพื้นที่ปลูกหญ้าเลี้ยงช้าง มีสถานีรถไฟแม่ตานน้อย มีศาลเจ้าพ่อขุนตาล ชุมชนมีความสามัคคี ขณะเดียวกันพบว่าชาวบ้านแม่ตานน้อยมีการใช้สารเคมีในการเกษตร ระบบไฟฟ้ายังไม่มีประสิทธิภาพ แหล่งน้ำอุปโภคและบริโภคมีน้อยและไม่สะอาด ประชาชนมีรายได้น้อยและมีหนี้สิน ขาดแหล่งกำจัดขยะที่เหมาะสม ด้านโอกาสของหมู่บ้านนั้นพบว่า บ้านแม่ตานน้อยมีมูลนิธิต่างๆ และองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนช่วยแก้ไขปัญหา ด้านข้อจำกัดพบว่า ระเบียบการอนุมัติงบประมาณไม่สอดคล้องกับงานพัฒนาในชุมชน

*ได้รับบทความ: 1 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2562

Received: June 1, 2019; Revised: June 25, 2019; Accepted: June 26, 2019

ผลการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายนั้น พบว่า 1) บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำแม่ตาลน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ปรับปรุงภูมิทัศน์ทั้งในชุมชน พื้นที่อ่างเก็บน้ำให้สวยงามและปลอดภัย 3) พัฒนาเส้นทางเดินป่า การรักษาและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ 4) บริหารจัดการเรื่องขยะในชุมชนแบบครบวงจร 5) จัดทำฐานข้อมูลชุมชนที่ถูกต้องและชัดเจนเพื่อการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ข้อเสนอแนะได้แก่ ควรสร้างการรับรู้การเปลี่ยนแปลงร่วมกันในชุมชนเพิ่มขึ้นโดยจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการ ที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตามแผนการดำเนินงาน และเตรียมความพร้อมชุมชน โดยให้โอกาสคนในหมู่บ้านทุกกลุ่ม ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่องและควรเพิ่มกระบวนการเรียนรู้แบบสร้างสำนึกความเป็นชุมชน ที่เชื่อมสัมพันธ์ระดับกลุ่มเครือข่าย ที่นำไปสู่การขับเคลื่อนงานทั้งภายในและภายนอก แบบเชื่อมโยงสัมพันธ์กันภายใต้ความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การพัฒนา; การท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this study are: (1) Study the problem and wants of the community on Ecotourism Development; (2) Present Ecotourism Development Strategy, Ban Mae Tan Noi, Vientan Provincial Administrative Organization in Hang Chat District, Lampang Province. This research used a qualitative method, and population sample is used as an instrument. By selecting a specific number of 25 people which consists of the Village Headmen, Assistants, President of MCOT, Community Leaders, and Mae Tan Noi Village Representative Groups, then evaluate and summarize the result of analyzed data based on the objectives of the study.

The results revealed that: The results of studying the context and potential of the community showed that Mae Tan Noi House has an abundant and nourished source of water, with hot tubs beautiful reservoir. The community has a method of preserving foods such as bamboo shoots, there is land available for growing grass and raising elephants. There is Mae Tan Noi Railway Station. There is Khun Tan Shrine, and the community is united. Meanwhile, it was discovered that Mae Tan Noi villagers, do make use of chemicals in agriculture, the electrical system is not yet effective. Water sources and consumption are minimal and unclear. The villagers have low income and dept,

and they lack proper waste disposal sources. In terms of the village potentials and opportunities, it was discovered that, Mae Tan Noi village has private and local organizations that support and help them to solve problems. Regarding their limitations, it was found that the budget approval regulations were not consistent with the development work in the community.

The results of studying a development strategy in order to promote it goals shows that, 1. They should manage Mae Tan Noi Reservoir to be community-based tourist attraction center. 2. Improve the landscape both in the community, reservoir areas to be beautiful and safe. 3. Develop hiking trails, conserve and preserve the upstream forests 4. Complete waste management in the community 5. Create accurate and clear community database for a variety of public relations. In terms of suggestions, there is need to increase awareness of mutual change in the community by establishing a committee group, with a division of roles and responsibility. According to the operation plan, and prepare the community by giving opportunities to people, to continuously participate in community activities, and should increase the learning process in order to help create moral community, which connects the network level, that leads to both internal and external driving force. Connected with each other under cooperation with local organizations and relevant work units.

Keywords: Development Strategy; Ecotourism

1. บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของนานาประเทศ ในปัจจุบัน นอกจากนี้อย่างยิ่งทางด้านสังคม การท่องเที่ยวก็เป็นการพักผ่อนที่ช่วยลดความตึงเครียดพร้อมๆ กับสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าของท้องถิ่น จึงเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงถือได้ว่าเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่แสดงบทบาทเด่นชัดในแต่ละปีที่ผ่านมา ความสำเร็จโดยรวมหรือบางส่วนนั้น ย่อมมาจากพลังของฟันเฟืองหรือพลังขับเคลื่อนทั้งส่วนเล็กและส่วนน้อยที่ช่วยกันผลักดันให้อุตสาหกรรมนี้เคลื่อนไหวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง และแสดงบทบาทนำในการเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่การจ้างงาน สร้างอาชีพ การกระจายรายได้และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องมากมายหลายร้อยสาขา เป็นการสร้างความมั่งคั่งให้กับประชาชน และประเทศชาติ นำไปสู่ความสำเร็จในการ

ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย

คณะกรรมการท่องเที่ยว จำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย การศึกษา และจัดทำแผนแม่บทชุมชน เพื่อพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น พร้อมๆกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว มีการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังในการจัดงบประมาณเพื่อพัฒนาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนด้วยเช่นกัน

ชุมชนบ้านแม่ตานน้อยตั้งอยู่ในอำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เขตองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล เป็นชุมชนชนบทที่อยู่ติดกับเส้นทางผ่านลำปาง-เชียงใหม่ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย กาดทุ่งเกวียน ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีและยั่งยืนได้ หากมีกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมให้แก่ประชาชนอย่างเหมาะสมและส่งเสริมการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ประชากรบ้านแม่ตานน้อย ตำบลเวียงตาล จังหวัดลำปาง มีจำนวน 117 ครัวเรือน 70% เป็นครอบครัวเกษตรกรในจำนวนมากกว่า 30% ของครอบครัวไม่มีอาชีพเสริมที่แน่นอน ประชาชนส่วนหนึ่งจึงทำมาหากินจากป่าจากสภาพธรรมชาติในลักษณะของบุกรุกทำลาย เช่น การหาหน่อไม้ การเก็บเห็ดป่า การลอบยิงหรือล่าสัตว์เล็กๆ ในป่า หากไม่มีการดำเนินการใดๆ นอกจากจะสูญเสียโอกาสการพัฒนาแล้วชุมชนก็จะสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติไปในที่สุด

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน พร้อมเสนอแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดการกระจายรายได้ เห็นคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว และการร่วมกันอนุรักษ์ให้เกิดความยั่งยืนจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทุกกลุ่มทุกระดับในชุมชน การศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชน ในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ตลอดไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ประชากรบ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จำนวน 50 คน กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ดุลพินิจในการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุด ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาบ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการร่วมเป็นทีมนักวิจัยชุมชน ผู้ศึกษาทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้มีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาหมู่บ้านแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาบ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตรจังหวัดลำปาง และเป็นผู้ที่เต็มใจให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างการสนทนากลุ่ม โดยวิธีการคัดเลือกประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เหตุผลการคัดเลือกเนื่องจาก เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการร่วมดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาหมู่บ้านแม่ตานน้อย และเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงประเด็นเชื่อถือได้และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ และเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงด้วย จำนวน 40 คน ประกอบด้วย แกนนำชาวบ้าน อสม.บ้านแม่ตานน้อย และครูในโรงเรียนแม่ตานน้อย

กลุ่มที่ 3 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก (Depth interviews) ผู้ศึกษาทำการคัดเลือกแบบเจาะจงจากประชากรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านแม่ตานน้อย จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตานน้อย 1 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตานน้อย 1 คน และผู้ใหญ่บ้าน 1 คนและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา ผู้ศึกษาได้ใช้หลักการสร้างยุทธศาสตร์ของเสรี พงศ์พิศ (2556) ตามขั้นตอนการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการพัฒนาชุมชนบ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์และการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายของหมู่บ้าน การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

3. ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในกำหนดการศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแม่ตานน้อย

องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

4. เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยจัดทำประเด็นการ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ฉบับร่างแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ความถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ที่ศึกษาแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบประเด็นคำถาม เกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์ประกอบด้วยรายละเอียดต่างๆ ของขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อทำความเข้าใจอย่างขั้นพื้นฐาน บ้านแม่ตาลน้อย ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตรจังหวัดลำปาง มีความเป็นมาอย่างไร มีความเป็นอยู่อย่างไร มีทุนอะไรบ้าง ทุนท้องถิ่น ทรัพยากร ภูมิปัญญา ทุนทางสังคมวัฒนธรรม มีปัญหาและความต้องการอะไร ในขณะปัจจุบันมียุทธศาสตร์อะไร วิธีการศึกษาในขั้นนี้ คือ การศึกษาจากเอกสาร การประชุมกลุ่มระดมสมอง การสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 เวทีการสนทนากลุ่ม (Focus group) สำหรับเก็บข้อมูลผู้บริหารในระดับหมู่บ้าน และฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาลการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย วิสัยทัศน์ (Vision) คือ ภาพฝันที่อยากให้เกิดภาพฝันที่มีฐานอยู่บนความเป็นจริง วิสัยทัศน์ที่ดีเกิดจากความสามารถในการ มองไกล มองกว้าง มองลึก มองทะลุข้อจำกัดของพื้นที่และเวลา เป้าประสงค์ เป็นการแสดงถึงภารกิจหลัก ขององค์กร คืออะไร เพื่อใคร เป้าประสงค์เป็นที่รวมพลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมใจให้เป็นหนึ่งเพื่อ กระทำภารกิจขององค์กรให้สำเร็จร่วมกัน เช่น เป้าประสงค์ของแผนพัฒนาท้องถิ่นฉบับนี้คือ เพื่อแก้ปัญหา ความทุกข์ยากของชุมชนให้สิ้นหมดไป

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาแผนงาน โครงการ กิจกรรม แผนงาน แผนงานที่เกิดจากกระบวนการ เรียนรู้และพัฒนายุทธศาสตร์มี 4 ส่วน คือ วัตถุประสงค์ เป็นหัวข้อใหญ่ที่ต้องตั้งไว้ เพื่อรอบการพัฒนา แผนงาน โครงการ กิจกรรมที่ตามมาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ เช่น วัตถุประสงค์แต่ละข้อ จะแตกออกไปเป็นหลายแผนงาน แต่ละแผนงานแตกออกไปเป็นหลายโครงการ แต่ละโครงการแยกย่อย ออกไปเป็นหลายกิจกรรม แผนงาน เป็นการกำหนดกรอบการทำงานตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อโดย วัตถุประสงค์แต่ละข้ออาจมีหลายแผนงานเพื่อทำให้วัตถุประสงค์นั้นเกิดเป็นจริง โครงการ คือ การดำเนิน งานที่เป็นรูปธรรมที่อยู่ในการอบของแผนงานแต่ละแผนงาน ซึ่งมีหลายโครงการ และกิจกรรม คือ รูปแบบ ย่อยที่สุดในการรอบการปฏิบัติงานเป็นส่วนประกอบของโครงการ แต่ละโครงการอาจมีหลายกิจกรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติ การแบบมีส่วนร่วมมาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ตามเนื้อหาสาระที่สำคัญและวัตถุประสงค์ของการ ศึกษา เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาเป็นการ

วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและรายงานต่างๆ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามประเด็นการวิจัยและเรียบเรียงเสนอเป็นรายงานโดยวิธีพรรณนา (Descriptive) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลชุมชน เพื่อการสรุปผลการศึกษา

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบทและการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน พบว่า แม่ตาลน้อย เริ่มการก่อตัวของชุมชนเกิดจากการเข้ามาสร้างเพิงพัก โดยกลุ่มผู้สร้างสถานีรถไฟลอดถ้ำขุนตาลและสร้างสถานีรถไฟแม่ตาลน้อย ในปี พ.ศ.2495 มีจำนวนประชากรพบว่า ครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน จำนวน 169 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 518 แยกเป็นชาย 263 คน หญิง 255 คน ในชุมชน มีทุนชุมชนที่เป็นทุนท้องถิ่น ทรัพยากร ภูมิปัญญา ทุนทางสังคมวัฒนธรรม มีปัญหาและความต้องการที่สำคัญของหมู่บ้าน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำแม่ตาลน้อย ลำห้วยแม่ตาล มีประเพณีสงค้ำน้ำพระแก้ววัดแม่ตาลน้อย ประเพณีบวงสรวงหอเจ้าพ่อขุนตาล ประเพณีแห่เทียนจำนำพรรษา ประเพณีรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ (ประเพณีปีใหม่เมือง)

ด้านความสำคัญของคนในหมู่บ้าน พบว่า ชาวบ้านแม่ตาลน้อย มีความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ แม้ว่าในอดีตนับแต่ผู้เข้ามารุ่นแรกๆ อาจจะมีที่มาต่างๆ กันแต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปชาวบ้านไปเกิดความสัมพันธ์เชิงญาติจากการแต่งงานและสืบสายโลหิตเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน จึงก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

ด้านวัฒนธรรมประเพณีในหมู่บ้านที่สำคัญ พบว่า มีประเพณีสงค้ำน้ำพระแก้ววัดแม่ตาลน้อย ประเพณีบวงสรวงหอเจ้าพ่อขุนตาล ประเพณีแห่เทียนจำนำพรรษา ประเพณีรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ (ประเพณีปีใหม่เมือง)

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน พบว่า จุดเด่น หรือจุดแข็งของบ้านแม่ตาลน้อย คือแหล่งต้นน้ำ ทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีโปรงน้ำร้อน มีลำห้วย มีอ่างเก็บน้ำที่สวยงามบรรยากาศดี มีการถนอมอาหาร(หน่อไม้) เป็นแหล่งอาหารของช้างมีศาลเจ้าพ่อขุนตาล มีสถานีรถไฟแม่ตาลน้อย มีความสามัคคีร่วมมือ มีคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหมู่บ้าน ขณะที่ด้านจุดอ่อนของบ้านแม่ตาลน้อย คือ การใช้สารเคมีในการเกษตร ระบบการจ่ายน้ำยังไม่มีประสิทธิภาพ ระบบไฟฟ้ายังไม่มีประสิทธิภาพ การคมนาคม ถนนเป็นหลุมบางช่วง แหล่งน้ำอุปโภคและบริโภคมีน้อยและไม่สะอาด ประชาชนมีรายได้น้อยและมีหนี้สิน ขาดแหล่งกำจัดขยะหรือสถานที่ทิ้งขยะในหมู่บ้าน

ด้านภัยคุกคามจากภายนอกชุมชน พบว่า บางปีจะมีอุทกภัยจากน้ำป่าไหลหลาก ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน บ้านเรือน อันเนื่องมาจากการตัดไม้ทำลายป่าในบริเวณป่าดอยและป่าต้นน้ำของคนหาของป่า อีกฟากหนึ่งของดอยขุนตาน

ด้านโอกาสของหมู่บ้านนั้น พบว่า บ้านแม่ตาลน้อย มีมูลนิธิภาคเอกชนให้การสนับสนุน มีองค์กรท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหา มีการสร้างสถานีรถไฟผ่านหมู่บ้านแม่ตาลน้อย ศูนย์ข้าวง้างฉัตร ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้ชุมชนได้แนะนำให้ปลูกหญ้าเลี้ยงช้าง ขณะที่ด้านข้อจำกัดของหมู่บ้านพบว่า บ้านแม่ตาลน้อยระเบียบ การอนุมัติงบประมาณของทางราชการล่าช้าไม่สอดคล้องกับการพัฒนาในชุมชน

2. ผลการศึกษาความต้องการ เป้าหมาย และกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน พบว่า ชุมชนต้องการพัฒนาให้หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อนุรักษ์วิถีธรรมชาติ ขณะที่วิธีการส่งเสริมการให้เกิดผลตามเป้าหมายนั้น พบว่า ชุมชนเห็นร่วมกันว่า ลูกหลาน ชาวบ้าน โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน บ้านแม่ตาลน้อย ควรเข้ามารับรู้ร่วมกันมากขึ้นและ สืบสาน หรือ อนุรักษ์ของเดิมที่มีอยู่ เช่น วัฒนธรรมความเชื่อหรือ พิธีกรรมต่างๆ และมีข้อเสนอเพิ่มว่า การจัดการอ่างเก็บน้ำแม่ตาลน้อยก็ควรจะต้องดูแลเองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จุดแรกของบ้านแม่ตาลน้อย ดีกว่าจะให้คนภายนอกมาเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ เช่น การเปิดประมูลปลา ในอ่างน้ำของแต่ละปี

ขณะประเด็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกัน พบว่า ชุมชนมีข้อเสนอร่วมกันให้ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามและปลอดภัย เช่น การทำโครงการหน้าบ้านนำมองทุกหลังคาเรือนให้สวยงาม ตั้งแต่ในหมู่บ้านไปจนอ่างเก็บน้ำ การพัฒนาเส้นทางเดินป่า การรักษาและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยทำเขตแดน มีการวางแผนในการเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและชัดเจน การประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ การเพิ่ม ความหลากหลายการท่องเที่ยว เช่น ทำเรือนแพหรือเดินป่า มีสถานที่รับรองที่จอดรถของนักท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย มีสร้างความเข้าใจ เรื่องการท่องเที่ยว แก่ประชาชนที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความสะอาดโดยเฉพาะเรื่องขยะ หรือการให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มชาวบ้านเพิ่มมากขึ้นเพื่อการปกป้องชุมชน การรักท้องถิ่น ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากแนวกว้างคือ การวิเคราะห์ปรากฏการณ์การทางสังคมโลก ประเทศที่จะกระทบวิถีชีวิตชุมชน ในระดับแนวคิดคือ วิเคราะห์ปรากฏการณ์ชุมชน โครงสร้างอำนาจการบริหารจัดการชุมชน ระบบวิธีคิดที่มองเชิงความมั่นคงของทรัพยากรของชุมชนอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาบ้านแม่ตาลน้อย ผลจากการระดมความคิดเห็นของชุมชนในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาพบว่า ชุมชนแม่ตาลน้อยได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าหมายที่มีลักษณะมีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุถึงภายใต้เงื่อนไขของศักยภาพและข้อจำกัดที่มีอยู่ได้แก่ “แม่ตาลน้อยน่าอยู่ ชุมชนมีส่วนร่วม เศรษฐกิจดี สิ่งแวดล้อมยั่งยืน” โดยมีพันธกิจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องร่วมมือกันทำเพื่อให้หมู่บ้านแม่ตาลน้อยเป็นไปตามที่มุ่งหวังได้แก่ 1) อนุรักษ์ค้ำคองและรักษาในครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ส่งเสริมให้ครัวเรือน มีความสะอาดน่าอยู่อาศัย 3) ส่งเสริมการค้าขายชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 4) ส่งเสริมการปลูกผักเพื่อสุขภาพชุมชน เพื่อนำไปสู่เกษตรอินทรีย์และ Green Market 5)

ด้านที่ 2 ด้านกระบวนการเรียนรู้ ผลการประเมินด้านการเรียนรู้ในบ้านแม่ตานน้อย พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความเข้าใจ และเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมตาม แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนแม่ตานน้อยที่กำหนดร่วมกันโดยที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมกันอย่าง แท้จริง ในการดำเนินการตามพัฒนางาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้สะอาดน่าอยู่ มากขึ้น ตลอดจนการที่ต้องมีระบบประสานงานกับแกนนำ หรือชาวบ้านด้วยตนเองในการที่จะสร้างความ เข้าใจต่อกิจกรรมที่จะทำร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลขึ้นจริง สามารถตอบสนองต่อความต้องการพัฒนาชุมชน ของตนเองได้จริง

2. ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจชุมชน

แผนงานชื่อโครงการ/กิจกรรม: อนุรักษ์ปลูกผักในครัวเรือน

เกณฑ์ตัวชี้วัดความสำเร็จ คนในชุมชนมีสุขภาพดี ลดปัญหาเรื่องโรคที่เกิดจากการกินผัก ที่มีสารเคมี มีผักเพียงพอที่จะป้อนสู่ตลาดผัก Green market กาดเก้าจาวนครลำปางในอนาคต ชุมชนเกิด รายได้และความมั่นคงด้านอาหาร

วิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ประชุมสร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชน ส่งเสริมการปลูกพืช ผักปลอดสารพิษตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงและให้คำแนะนำเรื่องการปลูก การดูแลผักที่ปลูก และจัดประกวดการประกอบอาหารพื้นบ้าน เช่น แกงแค การยำหน่อ น้ำพริกตาแดง เป็นต้น

การประเมินการนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนสู่การปฏิบัติ มี 2 ด้านคือ

ด้านที่ 1 ด้านวัตถุประสงค์ ผลการประเมินพบว่า แกนนำชุมชนบ้านแม่ตานน้อย ได้มีการ ปลูกผักตามที่ตกลงกันว่า แกนนำชุมชน จะเริ่มต้นก่อนเพื่อเป็นตัวอย่างให้ชุมชน โดยส่วนหนึ่งได้ดำเนินการ ปลูกผักที่รับประทาน ที่บริเวณพื้นที่แหล่งเรียนรู้ฝ่ายชะลอน้ำ ผลผลิตเริ่มออกผล จากการดำเนินการตามแผน กิจกรรมดังกล่าวบ้านแม่ตานน้อย สามารถได้ผลผลิตและมีผักที่ตนเองปลูกเพื่อใช้บริโภคในครอบครัวและ ก่อให้เกิดรายได้ในการเลี้ยงครอบครัวอย่างได้ ขณะที่กิจกรรมการปลูกผักที่จะให้มีเพียงพอสำหรับป้อนสู่ ตลาดผัก Green market กาดเก้าจาวนครลำปาง นั้น ยังไม่ได้ดำเนินการ โดยแกนนำชุมชนได้ให้ข้อมูล ว่า ช่วงนี้ จะลองให้ชุมชนทดลองปลูกกันเพื่อรับประทานไปก่อนและจะจัดระบบการปลูกเพื่อจำหน่าย ตามแผนที่วางไว้ในขั้นตอนต่อไป

ด้านที่ 2 ด้านกระบวนการเรียนรู้ ผลการประเมินด้านการเรียนรู้ในบ้านแม่ตานน้อย พบว่า ชุมชนมีความสนใจที่จะปลูกผักเพื่อบริโภคในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นเพราะมองเห็นประโยชน์เรื่องสุขภาพ และการมีรายได้เพิ่มในการจำหน่ายผัก แต่ขณะเดียวกันแม้แกนนำชุมชน จะเริ่มมองเห็นว่า ผักที่ตนเอง ปลูกนั้นเป็นพืชที่มีอายุการเจริญเติบโตและให้ผลเก็บเกี่ยวได้ในเวลาสั้นกว่า การทำเกษตรกรรมอื่นๆ ในเนื้อที่ปลูกและระยะเวลาที่เท่ากัน แต่ก็มีภาระสะท้อนถึงความยุ่งยากในการรวมกลุ่มเพื่อปลูกผักใน ลักษณะที่ต่างคนต่างปลูกกันเองเพราะสะดวกในการดูแล และมองเห็นปัญหาเรื่องเงินลงทุนและค่าใช้จ่าย

จ่ายสูง ทำให้ไม่สามารถผลิตเป็นปริมาณมากได้ เพราะราคาขายจะต้องสูงตาม ผลได้จึงมักไม่คุ้มกับทุนที่ลงไปประเด็นเหล่านี้ ล้วนเป็นอุปสรรคที่ทำให้การปลูกผัก ที่ได้เริ่มดำเนินการไปในระดับหนึ่งของชุมชน แม่ตานน้อย ดังนั้นแกนนำชุมชน จึงขอเวลาในการทบทวนกิจกรรมร่วมกันก่อนที่จะดำเนินกิจกรรมเชื่อมต่อเพื่อจำหน่ายกับเครือข่ายชุมชนภาคเก้าเจานครลำปาง

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแม่ตานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง สามารถอธิบายผลการศึกษตามขั้นตอนได้ดังนี้

ด้านบริบทและศักยภาพของชุมชน พบว่า แม่ตานน้อยเริ่มการก่อตัวของชุมชน โดยกลุ่มผู้สร้างทางรถไฟลอดถ้ำขุนตาลในปี พ.ศ. 2495 ในชุมชนมีการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีพร้อม มีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตัวเอง คนในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ ซึ่งถือว่าเป็นศักยภาพหรือทุนชุมชนที่ดีของบ้านแม่ตานน้อย ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังที่สร้อยดี อาสาสมัครพกิจ (2543 : 69) กล่าวถึงเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวคือพยายามที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยพิจารณาจากองค์ประกอบหลัก 4 ประการคือ 1) ต้องดำเนินการในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติชุมชนชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว 2) ต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว 3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกคนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน และ 4) ต้องขึ้นาตามความปรารถนาของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนในท้องถิ่นๆ แต่ภายใต้กระแสพัฒนาในปัจจุบัน เช่น ประเด็นการตัดเส้นทางคมนาคมผ่านหมู่บ้าน และการเปลี่ยนสังคมให้เป็นความร่วมมือในเศรษฐกิจอาเซียนที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตที่ใกล้นี้ ย่อมได้ส่งผลกระทบทั้งเป็นทั้งด้านการพัฒนาและด้านอุปสงค์ต่อการใช้ชีวิตของชุมชนในการดูแลรักษาทุนชุมชน หรือทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เพราะสังคมโดยรวมต่างถูกแรงกระแสแห่งความพึงพอใจจนขาดการรับรู้ ว่า เพียงใดจึงจะเหมาะสมพอดีต่อสภาพ ประเด็นข้อคิดค้นของบริบทชุมชนนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ภายใต้สภาพแวดล้อมดังกล่าวนี้ คณะกรรมการบ้านแม่ตานน้อย ควรสร้างกระบวนการเรียนรู้ ที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม หรือเน้นที่การส่งเสริมแต่งหรือพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อการท่องเที่ยวแบบทั่วไป

ด้านเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ชุมชนต้องการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการส่งเสริมให้เกิดผลตามเป้าหมายนั้นคือ ลูกหลาน-ชาวบ้าน โดยเฉพาะเด็ก-เยาวชน บ้านแม่ตานน้อยได้เข้ามารับรู้ร่วมกันมากขึ้นและสืบสานหรือนุรักษ์ของเดิม

ที่มีอยู่ เช่น วัฒนธรรมความเชื่อหรือพันธไม้มันต่างๆ ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะมุ่งเน้นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ ย่อมทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมได้เห็นประโยชน์คุณค่าของสิ่งที่ทำตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสร้อยดี อาสาสมัครกิจ (2543 : 69) ได้กล่าวว่า เป็นกระบวนการและกิจการท่องเที่ยว ที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้เสียทั้งหมด โดยเฉพาะชุมชนต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมในการตัดสินใจและงานวิจัยของดารุณี บุญธรรม และคณะ (2546 : 98) พบว่า ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมนั้นต้องมีกลุ่มคณะกรรมการ ที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามแผนการดำเนินงานเตรียมความพร้อมของชุมชน ให้โอกาสให้กลุ่มคนในสังคมทุกกลุ่ม ตั้งแต่อาวุโส กลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน กลุ่มเด็กและเยาวชน ได้มีส่วนร่วมกันกิจกรรมของชุมชนอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน

ขณะที่ประเด็นแนวทางการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบ้านแม่ตานน้อยพบว่า ชุมชนได้มีการเสนอแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ชุมชนได้มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามและปลอดภัย เช่น การทำโครงการหน้าบ้านนำมอญทุกหลังคาคร้วเรือนให้สวยงาม ตั้งแต่ถนนทางเดินในหมู่บ้านจนไปถึงอ่างเก็บน้ำพระราชดำริ โดยสร้างความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว แก่ประชาชนที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรู้ ความเข้าใจด้านความสะอาดของชุมชน โดยเฉพาะเรื่องขยะ ซึ่งถือเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่งสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับผลการศึกษาของสิริวัฒนา ไจมา และคณะ (2546 : 131) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวบ้านมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ก่อนการพัฒนาทั้งในรูปของผู้ประกอบที่ได้รับผลประโยชน์ และผู้ถูกท่องเที่ยวที่เป็นผู้เสียประโยชน์ ซึ่งสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านมาได้เกิดปัญหาจากการจัดการ เนื่องจากการขาดความรู้และความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง ตลอดจนการขาดทักษะในการจัดการและการมีทัศนคติในเชิงลบต่อการท่องเที่ยวที่ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการ สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นพบทั้งในเชิงลบ ได้แก่ การสะสมขยะมูลฝอยที่ขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญมากที่จะเป็นเครื่องชี้วัดถึงความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และผลกระทบเชิงบวกที่มักเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าจะมีความชัดเจนเฉพาะในกลุ่มชาวบ้านที่มีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวก็ตาม ส่วนผลของการดำเนินโครงการสามารถสรุปการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนได้ว่า ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดแก่ระบบนิเวศและความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน ทั้งการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพ ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ร่วมมือกันจัดการในทุกขั้นตอน โดยมีการแบ่งผลประโยชน์ที่ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

นอกจากนี้ผลการศึกษา ยังได้พบว่า จากการจัดเวทีการคืนข้อมูลทำให้เกิดสร้างเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งถือเป็นแนวทางการพัฒนาที่สำคัญยิ่ง คือแกนนำชาวบ้าน สามารถที่จะเรียนรู้กระบวนการวิเคราะห์ ปัญหาและสังเคราะห์ประเด็นปัญหาได้ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาวิสัยทัศน์และก่อให้เกิดกระบวนการที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่แท้จริงได้ ดังที่สมาชิก อบต. ได้เสนอว่า “หากเราจะร่วมทำอะไรจริงๆ ก็ต้องมีการเตรียมความพร้อมหลายๆด้าน โดยเฉพาะเรื่องคน ทั้งเด็ก-เยาวชน ผู้สูงอายุ ชาวบ้านที่เข้าใจ เป้าหมายที่แท้จริงว่า เราต้องการอะไร ที่จะประโยชน์ของชาวบ้านที่ยั่งยืน ไม่ใช่ทำให้ได้ผลประโยชน์ที่เป็นเพียงเงินทองเฉพาะหน้า ที่กินๆ ใช้อย่างไร ก็หมดไป เรื่องก็ขอให้พวกเราได้คิดกันมากๆ และขอคำแนะนำจากครูอาจารย์ต่างๆ ด้วยครับ” ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว จึงมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาผ่านแผนยุทธศาสตร์ของชุมชน ที่จะเป็ความยั่งยืนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน และต้องให้โอกาสชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นซึ่งก่อให้เกิดผลดีในการสร้างความเข้มแข็ง และความยั่งยืนแก่ชุมชนแม้ว่า งานวิจัยที่จบลง แต่แกนนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ยังได้เรียนรู้สิ่งที่ศึกษาร่วมกันมานั้นเป็นต้นทุนในการพัฒนาต่อยอดพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อเนื่องไปได้ ซึ่งการที่จะพัฒนาบ้านแม่ตานน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ภูมิธรรมในประเด็นนี้ จึงต้องดำเนินไปด้วยความระมัดระวัง เพื่อไม่ให้พัฒนาเกิดความผิดพลาด

ดังนั้น หน่วยงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ควรมีการให้คำแนะนำ ดูแล ให้การพัฒนาการท่องเที่ยวไปในทางที่ดี แต่ไม่ใช่ไปดำเนินแทนชาวบ้านทั้งหมด ให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้และการตัดสินใจในการท่องเที่ยว ซึ่งประเด็นดังกล่าวมานี้สอดคล้องกับจาร์ส อินตะโมงค์ (2556 : 121) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน พอสรุปได้ว่า ประชาชนในเขตพื้นที่ให้ความร่วมมือในการร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหาความต้องการต่อที่ประชุม มีการแบ่งกลุ่มของปัญหาเพื่อแยกปัญหาส่วนรวมกับปัญหาส่วนตัวอย่างชัดเจน การตัดสินใจเลือกปัญหา หรือความต้องการมาทำกิจกรรมตามโครงการแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พิจารณาจากประโยชน์ที่ได้รับกับคนในชุมชนและหมู่บ้านว่า คำนึงกับการดำเนินโครงการ รองลงมาพิจารณาจากความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขความเดือดร้อนของคน ส่วนใหญ่ในหมู่บ้านเป็นหลักและพิจารณาจากวิธีการแก้ไขปัญหา หรือการดำเนินกิจกรรมตามโครงการที่ประชาชนในหมู่บ้านทำเองทั้งหมด ดังนั้น หากชุมชนแม่ตานน้อยต้องการให้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนแม่ตานน้อย เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงควรมีหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพและความชำนาญเฉพาะ มาช่วยสนับสนุนวิชาการและงบประมาณการลงทุน ผ่านองค์กรท้องถิ่น ที่มีเวลาให้โอกาสแก่ชุมชนในการเข้าชุมชน อยู่ร่วมกับชุมชน เรียนรู้ชุมชน เริ่มจากสิ่งที่ชาวบ้านรู้ สร้างจากสิ่งที่ชาวบ้านมี ไม่ทำแบบแยกส่วน แต่ทำอย่างเป็นระบบเชิงบูรณาการ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดไว้ในแผนงบประมาณประจำปีของท้องถิ่นเป็นกรณีเฉพาะเพื่อให้การสนับสนุนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ชุมชนแม่ตานน้อย เสนอให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่องและเกิดเป็นรูปธรรม ตลอดจนการช่วยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานจังหวัดที่เกี่ยวข้องที่มีประสิทธิภาพและความชำนาญเฉพาะ มาช่วยสนับสนุนวิชาการและงบประมาณการลงทุนอย่างเป็นระบบเชิงบูรณาการ เพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 เพื่อให้ความต้องการของชุมชน และแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบรรลุเป้าหมาย ควรสร้างการรับรู้การเปลี่ยนแปลงร่วมกันในชุมชนเพิ่มขึ้นโดยจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการ ที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบตามแผนการดำเนินงานและเตรียมความพร้อมชุมชน โดยให้โอกาสคนในหมู่บ้านทุกกลุ่ม ตั้งแต่อาวุโส กลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน กลุ่มเด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรเพิ่มการบริหารจัดการที่จะเป็นการส่งเสริมพลังความสามารถของกลุ่มชาวบ้านที่สำคัญคือกระบวนการเรียนรู้แบบสร้างสำนึกความเป็นชุมชน ที่เชื่อมสัมพันธ์ระดับกลุ่มเครือข่าย เช่น ศูนย์ช้างที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนงานทั้งภายในและภายนอกที่มีความเชื่อมโยงสอดคล้องสัมพันธ์กัน ชัดเจนมากยิ่งขึ้นภายใต้ความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- จำรัส อินตะโมงค์. (2556). บทบาทของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. รายงานการศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดารุณี บุญธรรม และคณะ. (2546). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยชุมชนชาวม้ง บ้านน้ำเค-सानก้วย ตำบลผาฮ้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา. ม.ป.พ.: เชียงใหม่.
- สรสวดี อาสาสรรพกิจ. (2543). แนวคิดการส่งเสริมและการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: เอกสารเผยแพร่ให้ความรู้และประกอบการบรรยาย. เชียงใหม่: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ.
- สิริวัฒนา ใจมา และคณะ. (2546). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2556). ยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา.

ศึกษาเชิงวิเคราะห์เภสัชในพระไตรปิฎก*

An Analytical study of Medicine in the Tipitaka

พระวิพล ฐานวโร (สายต้อม)

Phra Wipon Thanawaro (Saytom)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus, Thailand

E-mail: wiphontawaro@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความหมายและประโยชน์ของเภสัช 2) เพื่อศึกษาเภสัชที่ปรากฏในพระไตรปิฎก 3) เพื่อศึกษาคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยเอกสาร ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำราวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเภสัชในพระไตรปิฎก

ผลการวิจัยพบว่า

1. เภสัช หมายถึง ยาสมุนไพรที่ได้มาจากพืช สัตว์ แร่ธาตุจากธรรมชาติที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างภายใน สามารถนำมาใช้เป็นเภสัชรักษาโรคต่างๆ และบำรุงร่างกายได้
2. พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้นำสมุนไพรและพืชสมุนไพรที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาทำเป็นเภสัชเพื่อรักษาสุขภาพ พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตเภสัช 5 คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย
3. กระทรวงสาธารณสุขมีการร่างเป็นนโยบายไว้เป็นแผนพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อให้บุคลากรของสาธารณสุขในระดับต่างๆ มีความรู้เรื่องสมุนไพร ที่จะนำไปใช้ในการรักษาโรคได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: เภสัช; พระไตรปิฎก; คุณค่าของเภสัช

Abstract

This research article has the following objectives: 1) to study the meaning and benefits of pharmacy 2) to study the pharmacology that appears in Tripitaka 3) to study

*ได้รับบทความ: 1 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 25 มิถุนายน 2562

Received: June 1, 2019; Revised: June 25, 2019; Accepted: June 25, 2019

the value of the pharmacist in today's society. This research is a qualitative research. It focusses on document research, academic textbooks, research reports, theses, theses in matters related to pharmacy in Tripitaka.

The results of this research found out that:

1. Pharmacy means herbal medicine derived from plants, animals, natural minerals that do not change the internal structure. They can be used as a medicine to treat various diseases and nourish the body.
2. The Lord Buddha allowed the use of herbs and medicinal plants that exist naturally to make a pharmacy to maintain health. The Lord Buddha therefore allowed pharmacy license 5 as follows; ghee, thick butter, honey oil, sugar cane juice.
3. The Ministry of Public Health has drafted a policy as a basic health development plan, for the personnel of public health at various levels to possess adequate knowledge of herbs that will be used to treat disease correctly.

Keywords: Pharmacy; Tripitaka; Value of Pharmacodynamics

1. บทนำ

ความปรารถนาของมนุษย์ส่วนใหญ่ สิ่งแรกก็คือขอให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ มีความสุขมีสุขภาพที่ดี ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนนี้ คือความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน โรคจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา เพราะทุกคนต้องการความสุขโดยห่างไกลจากโรคต่างๆ เพราะโรคคือสิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์ เมื่อกายป่วยใจก็พลอยอ่อนแอไปด้วย เหตุนี้ในทางพระพุทธศาสนาเมื่อภิกษุสงฆ์อาพาธได้รับทุกข์ พระพุทธองค์ยังทรง (เภสัช) เพื่อบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการอาพาธนั้น ในสมัยพุทธกาลวิชาการแพทย์มีความก้าวหน้ามาถึงกับการผ่าตัดส่องและลำไส้ด้วย ทั้งๆ ที่การผ่าตัดครั้งแรกด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันในเมืองไทย เพิ่งเริ่มต้นเมื่อในรัชการที่ 3 หรือ 190 กว่าปีมานี้เอง นอกจากนี้การดีท็อกซ์ (Detox) และการอบซาวน่า (Sauna) เพื่อขับพิษก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ใหม่แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและสาวกใช้วิธีเหล่านี้รักษาสุขภาพกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว (วิโรจน์ นาคชาตรี, 2547)

ในช่วงต้นพุทธกาล ภิกษุสงฆ์ต้องรักษาพยาบาลกันเองในเวลาเจ็บป่วย แสวงหาเภสัชรักษาโรคจากญาติหรือจากอาสาสมัครที่ปรารถนาไว้ ซึ่งไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร พุทธวิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็น ที่ทุกคนจะต้องทำการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อที่จะดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและผู้อื่น การบำบัดรักษาโรคในพระพุทธศาสนา เน้นทั้งการรักษาทั้งด้านกายและด้านจิตใจ มีสมุฏฐานที่ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ อุตุ อาหาร จิต และกรรม การรักษาจึงเป็นไปอย่างธรรมชาติ สำหรับเภสัชรักษา

โรคในพระไตรปิฎกมีทั้งที่เป็นเภสัชและที่เป็นธรรมโอสถ เพื่อรักษาโรคทางกายและโรคทางใจไปตามอาการ และสมุฏฐานของโรค ปัจจุบันบุคคลที่มีความเจ็บป่วยเกิดขึ้นย่อมแสวงหาวิธีการรักษาโรคก่อให้เกิดทางเลือกในการดูแลรักษาโรคของตนเองในลักษณะต่างๆ เช่น สมุนไพรบำบัด ธรรมชาติบำบัด สมาธิบำบัด เป็นการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เคยใช้ได้ผลดีในอดีตมาผสมผสานการดูแลสุขภาพและนำมาบำบัดโรคแนวแพทย์แผนปัจจุบัน มนุษย์มีวิวัฒนาการในการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ (พร้อมจิต ศรลัมพ์, 2537) จึงรู้จักนำพืชสมุนไพรมาเป็นอาหาร เชื้อเพลิง เครื่องนุ่งห่ม และส่วนหนึ่งก็ใช้เป็นเภสัชรักษาโรค รูปแบบการใช้พืชสมุนไพรที่มีความแตกต่างกันตามความหลากหลายของเผ่าพันธุ์มนุษย์ ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น เพราะมนุษย์ทุกชนชาติต่างก็มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ถือกำเนิดมาด้วยประสบการณ์และการเรียนรู้ของชนชาตินั้นๆ ย่อมมีความสามารถที่จะสร้างวัฒนธรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นๆ เพราะการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันได้ผ่านยุคสมัย และการสืบทอดทางวัฒนธรรมผ่านมาหลายพันปี ได้สะสมความรู้ศาสตร์วิทยาการสาขาต่างๆ ที่ผ่านการค้นคิดของชนรุ่นก่อน ได้กลั่นกรองสิ่งสำคัญในการสร้างอารยธรรมตลอดมา รวมทั้งการใช้เภสัชเพื่อทำการรักษาโรคต่างๆ ของชนในยุคนั้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายและประโยชน์ของเภสัช
2. เพื่อศึกษาเภสัชที่ปรากฏในพระไตรปิฎก
3. เพื่อศึกษาคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารในชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือพระไตรปิฎกภาษาไทยและพระไตรปิฎกภาษาบาลี และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือตำราหนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งข้อมูล คือห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยเขตลำนานาและจากแหล่งข้อมูลทั่วไป พร้อมการสัมภาษณ์แบบกำหนดเฉพาะแนวทางสัมภาษณ์ (Interview Guide)

2. นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ตีความ แปลความตรวจสอบความถูกต้องกับผู้เชี่ยวชาญ แล้วเรียบเรียงข้อมูล เพื่อจัดให้เป็นระบบในการวิจัย สรุปผลตามขอบเขตของเนื้อหาวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. ข้อมูลที่ผ่านการศึกษาเชิงวิเคราะห์แล้วทั้งหมด จะเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์และเผยแพร่ในวงวิชาการ

4. สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาความหมายและประโยชน์ของเภสัช พบว่า เภสัชเป็นยาสมุนไพรที่ได้มาจากพืช สัตว์ แร่ธาตุตามธรรมชาติที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างภายใน สามารถนำมาใช้เป็นเภสัชรักษาโรคต่างๆและบำรุงร่างกายได้ ตามหลักพระวินัยเภสัชแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) สัตตหาลิก หมายถึงเภสัชที่ภิกษุรับประทานแล้วเก็บไว้ฉันได้ตลอดระยะเวลาเพียง 7 วันเท่านั้น คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย 2) ยาวชีวิก หมายถึงเภสัชที่ภิกษุรับประทานแล้วเก็บไว้ฉันได้ตลอดชีวิต แต่ต้องมีเหตุจำเป็นคืออาพาธจึงจะนำมาใช้ได้ ถ้าไม่อาพาธนำมาใช้ต้องอาบัติทุกกฏ เภสัชที่เป็นยาวชีวิตคือเภสัชที่ได้จากรากไม้ เปลือกไม้ ใบไม้ เป็นต้น ส่วนประโยชน์ของเภสัช ปัจจุบันนอกจากพืชสมุนไพรจะถูกนำมาใช้ประกอบอาหารในครัวเรือนแล้ว สมุนไพรยังถูกนำมาใช้ในการแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้นด้วย ดังนั้นประโยชน์ของเภสัช (พระครูอินทสารวิจิตร อินฺทโร, 2551 : 83) มีดังนี้

1.1 ใช้เป็นวัตถุดิบเบื้องต้นในการสกัดสารเคมีต่างๆ เพื่อใช้ในการผลิตยาแผนโบราณต่อไป

1.2 เหมาะสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกล คนไข้ที่อยู่ตามชนบทบางครั้งไม่สามารถมารับบริการจากสถานบริการทางการแพทย์แผนปัจจุบันได้ ควรใช้สมุนไพรที่เชื่อถือได้รักษาโรค

1.3 ประหยัด ราคาของยาสมุนไพรถูกกว่ายาแผนปัจจุบันมาก เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้วจึงควรอย่างยิ่งที่เราจะนำมาใช้เป็นประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ทั้งยังช่วยกันลดดุลการค้าที่เสียเปรียบต่างประเทศ เป็นการสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของชาติอีกด้วย

1.4 ปลอดภัย สมุนไพรส่วนมากมีฤทธิ์อ่อน ไม่เป็นพิษหรือมีอาการข้างเคียงมากแตกต่างกับยาแผนปัจจุบันที่บางครั้งจะมีฤทธิ์เฉียบพลัน ถ้าบริโภคเกินขนาดเพียงเล็กน้อยอาจเสียชีวิตได้

1.5 ใช้ในการปรุงแต่งรส กลิ่น สี ของอาหาร

1.6 ไม่ต้องกลัวปัญหาขาดแคลนเภสัช ปัจจุบันมีเภสัชหลายตัวที่ทำมาจากวัตถุดิบที่ได้จากผลิตผลของน้ำมัน ซึ่งปัจจุบันน้ำมันก็เริ่มจะขาดแคลนทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างถูกระทบกระทบกระทั่งรวมถึงการรักษาโรคจึงต้องศึกษาเกี่ยวกับสมุนไพรและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น

1.7 ใช้เป็นอาหารและปลูกเป็นพืชผักสวนครัวได้ เช่น กะเพรา โหระพา ชিং ข่า ตำลึง ใช้ในการถนอมอาหารเช่น ลูกจันทร์ ดอกจันทร์ และกานพลู ใช้ปรุงแต่งกลิ่น สี รสของอาหารเช่น ลูกจันทร์ใช้ปรุงแต่งกลิ่นอาหารจำพวก ขนมปัง เนย ไข่ทอด แสม เบคอน

2. จากการศึกษาเภสัชที่ปรากฏในพระไตรปิฎก พบว่า พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้นำสมุนไพรและพืชสมุนไพรที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาทำเป็นเภสัชเพื่อรักษาสุขภาพ พระภิกษุจึงต้องแสวงหาเภสัชไว้

เพื่อบรรเทา พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตเภสัชดังปรากฏในเภสัชขันธ์กะดังนี้

2.1 ทรงอนุญาต “เภสัช 5” ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย เป็นทั้งเภสัช และมีคุณประโยชน์ทางโภชนา สรรพคุณ แก้อโรคมอมเหลื่อง (วิ. มหา 5/25-93/38-132)

2.2 ทรงอนุญาต “น้ำมันเหลว” ได้แก่ มันเหลวมณี มันเหลวปลา มันเหลวหมู มันเหลวลา สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/262/45-46)

2.3 ทรงอนุญาต “มูลเภสัช” คือ รากไม้ชนิดต่างๆ ได้แก่ ขมิ้น จิง ว่านน้ำ ว่านเปราะ อดุพิต ข่า แฝก หัวหมู หรือรากไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ. มหา 5/263/46)

2.4 ทรงอนุญาต “กสาวเภสัช” คือ สมุนไพรมะพร้าวที่ใช้น้ำฝาดเป็นเภสัช ได้แก่ น้ำฝาดสะเดา น้ำฝาดโมกมัน น้ำฝาดขี้กา น้ำฝาดบอระเพ็ด น้ำฝาดกระถินพิมาน หรือน้ำฝาดที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ. มหา 5/30/46)

2.5 ทรงอนุญาต “ป้อนเภสัช” คือ สมุนไพรมะพร้าวที่ใช้ใบเป็นเภสัช ได้แก่ ใบสะเดา ใบโมกมัน ใบขี้กา ใบแมงลัก ใบฝ้าย หรือใบไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/31/40)

2.6 ทรงอนุญาต “ผลเภสัช” (พะ-ละ-เพ-สัด) คือสมุนไพรมะพร้าวที่ใช้ผลเป็นเภสัช ได้แก่ ลูกพิลังกาสา ดีปลี พริก สมอไทย สมอพิเภก มะขามป้อม หรือผลไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/4/55)

2.7 ทรงอนุญาต “ชตฺเภสัช” คือ สมุนไพรมะพร้าวที่ใช้ยางเป็นเภสัช ได้แก่ ยางต้นหินคู ยางที่เคี้ยวจากก้านและต้นหินคู ยางที่เคี้ยวจากเปลือกหินคู ยางจากยอดไม้ต้นนาคะ ยางจากใบต้นนาคะ ยางจากก้านต้นนาคะ หรือยางต้นไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/4/55)

2.8 ทรงอนุญาต “เกลือชนิดต่างๆ” คือ เกลือสมุทร เกลือดำ เกลือสินเธาว์ เกลือดินโป่ง เกลือที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ร้อนในกระหายน้ำ (วิ.ม. 5/263/48)

2.9 ทรงอนุญาต “ยาผงชนิดต่างๆ” ให้ใช้เป็นยาแก้ฝีดาษ หิด หูด ตุ่มพุพอง (วิ.ม. 5/264/49)

2.10 ทรงอนุญาต “มูลโค กากนํ้าย่อย ดินเหนียว” ให้ใช้ทาดับกลิ่นตัว (วิ.ม. 5/263/48)

2.11 ทรงอนุญาต “ยาทาตัว” ที่ทำด้วยเครื่องปรุงต่างๆ เช่น หรดาล กลีบทอง เขม่าไฟ ทำเป็นยาทาตา ยาป้ายตา สรรพคุณแก้โรคตา (วิ.ม. 5/264/49)

2.12 ทรงอนุญาต “เครื่องผสมยาตา” ได้แก่ ไม้จันท์ ฤๅษณา กลัมพัก หัวหมู ให้ใช้เป็นยาหยอดตา ยาป้ายตา สำหรับรักษาโรคตา สรรพคุณแก้โรคตา (วิ.ม. 5/265/49)

2.13 ทรงอนุญาต “น้ำมัน ยานัตถ์ และการสูดควัน” ใช้รักษาโรคปวดร้อนที่ศีรษะทรงอนุญาต น้ำมันสำหรับโรคปวดศีรษะ ถ้าไม่หายทรงอนุญาตให้ฉันตัวยา สูดควันได้ สรรพคุณแก้ปวดศีรษะ (วิ.ม. 5/265/266/52-54)

2.14 ทรงอนุญาต “น้ำมันหุงและน้ำเมาเจือด้วยน้ำมันหุง” ทรงอนุญาตให้ฉันแก้โรคลม แต่ถ้าน้ำมันเจือน้ำเมามากเกินไปขนาดทรงอนุญาตให้ใช้ทาเท่านั้น (วิ.ม. 5/267/55-56)

2.15 ทรงอนุญาต “เขาสัตว์ก่อกระบายโลหิตออก” สำหรับแก้ลมขัดยอกตามข้อ (วิ.ม. 5/267/57-58)

2.16 ทรงอนุญาต “ยาทาเท้า” สำหรับแก้โรคเท้าแตกถ้ายังไม่หายทรงอนุญาตปรุ้งน้ำมันทาเท้า (วิ.ม. 5/267/58.)

2.17 ทรงอนุญาต “ยามหาวิภู” ได้แก่ คุณ มูตร เถ้า ดิน ให้เจื่อน้ำมันแก้พิษงู (วิ.ม. 5/268/60-61)

2.18 ทรงอนุญาต “น้ำดื่มเจือคุณ” ทรงอนุญาตให้เจือน้ำฉันทแก้ยาพิษ

2.19 ทรงอนุญาต “น้ำต่างดิบ” ทรงอนุญาตให้ฉันทแก้โรคท้องผูก (วิ.ม. 5/269/61)

2.20 ทรงอนุญาต “น้ำสมอดองมูลโค” ทรงอนุญาตให้ฉันทแก้โรคผอมเหลือง (วิ.ม. 5/269/62)

2.21 ทรงอนุญาต “สมุนไพรรหอม” ให้ฉันทแก้โรคท้องผูก (วิ.ม. 5/269/62)

2.22 ทรงอนุญาต “ยาถ่าย” ใช้สำหรับแก้โรคท้องผูก (วิ.ม. 5/269/62)

2.23 ทรงอนุญาต “ยาตองโถมะโสจิริกะ” ธัญพืชทุกชนิด (ยาปรุ้งด้วยส่วยผสมหลายอย่าง) ทรงอนุญาตให้เจือน้ำดื่มอย่างน้ำปานะสำหรับใช้แก้โรคลมในท้อง (วิ.ม. 5/273/69)

2.24 ทรงอนุญาต “เหง้าบัวและรากบัว” ใช้ฉันทแก้โรคร้อนในกาย

2.25 ทรงอนุญาต “ก้านอุบลอบ” ใช้สุดคมสำหรับแก้โรคการหมักหมมสิ่งอันเป็นโทษในร่างกาย (วิ.ม. 5/260-336/43-197)

2.26 ทรงอนุญาต “น้ำส้ม น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เนยใส” ให้ใช้รวมกัน สำหรับฉันทรักษาโรคลงแดง (วิ.ม. 12/485/524)

2.27 ทรงอนุญาต “น้ำมูตรเน่าที่ใช้ผสมยาต่างๆ” ให้ใช้ฉันทรักษาโรคผอมเหลืองหรือโรคดีซ่าน (วิ.ม. 12/484/524)

2.28 ทรงอนุญาต “กระเทียม” ให้ฉันทเฉพาะยามอาพาธ สรรพคุณแก้โรคลมเสียดท้อง (วิ.จุ. 7/289/74)

2.29 ทรงอนุญาต “การรมเหงื่อด้วยใบไม้ต่างๆ” สรรพคุณแก้โรคลมตามอวัยวะร่างกาย (วิ.ม. 5/267/56-57)

2.30 ทรงอนุญาต “เนื้อดิบและเลือดสด” ให้แก้พิษที่อาพาธด้วยโรคอมนุษย์เข้าสิงให้ฉันทได้ (วิ.ม. 5/264/49)

2.31 ทรงอนุญาต “น้ำอ้อย” สรรพคุณแก้โรคลม (วิ.ม. 15/188/287-288)

3. จากการศึกษาคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน พบว่า การดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันหลายคนต่างพยายามหันหาความสุขสงบในแบบของธรรมชาติมากขึ้น เน้นอนว่า การใช้สมุนไพรรักษาโรคตามวิถีทางของชาตินั้น อาจได้ผลดีกว่ายาเคมีที่ใช้กันอยู่ทั่วไป แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า มีคณะสงฆ์

คณะแพทย์ ประชาชนและนักวิทยาศาสตร์ ทั้งคนไทยและคนต่างประเทศต่างหันมาให้ความสนใจกับการใช้ยาสมุนไพรและวิธีการรักษาโรคแบบการแพทย์แผนโบราณหรือยาแผนโบราณกันมากขึ้น เนื่องจากธรรมชาติที่ตนเองที่เป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างเงื่อนไขเกี่ยวกับสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพร โดยมีการร่างเป็นนโยบายไว้เป็นแผนพัฒนาการสาธารณสุข เพื่อให้บุคลากรสาธารณสุขในระดับต่างๆ รวมถึงหมอพื้นบ้านและแพทย์แผนไทยได้มีความรู้เรื่องสมุนไพรขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีหลักในการศึกษาและเรียนรู้อย่างถูกต้อง เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในการรักษาโรคได้อย่างถูกต้องและปลอดภัยในสังคมปัจจุบัน และทำให้คนในสังคมปัจจุบันได้รับและรู้ถึงคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน (เสนาะ ขาวขำ, 2558 : 112-127) ดังนี้

3.1 คุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบันด้านประโยชน์ นอกจากพืชสมุนไพรจะถูกนำมาใช้ประกอบอาหารในครัวเรือนแล้ว สมุนไพรยังถูกนำมาใช้ในวงการแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้นอีกด้วย

3.2 คุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบันด้านงานสาธารณสุขมูลฐาน แนวทางการใช้ยาสมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐานเป็นเรื่องของประชาชนจึงไม่มีข้อบังคับอะไรมากนัก ดังนั้น เมื่อนำสมุนไพรที่ปรากฏในพระไตรปิฎก มาใช้ในงานสาธารณสุขมูลฐานก็สามารถนำมาใช้ได้เลย เพราะว่าเป็นเรื่องของประชาชนบริการประชาชน

5. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โลกมนุษย์ทุกวันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสถานการณ์ด้านการใช้ยาสมุนไพร ทุกสิ่งในโลกนี้ย่อมเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา ท่ามกลางเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ถูกคาดหวังกันมากคือ เรื่องยาสมุนไพรและภูมิปัญญาไทย อย่าให้ความโลภเข้ามาครอบงำจนลืมไปว่าอะไรควร อะไรไม่ควร จงช่วยกันอนุรักษ์จากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐต้องมีนโยบายออกมาให้ชัดเจนและจริงจัง และขอความร่วมมือจากสามองค์กร คือ บ้าน วัด โรงเรียน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกันเพื่อดำเนินการปลูกป่า นอกจากนั้นยังต้องส่งเสริมและให้ทุนในการวิจัยสมุนไพรตลอดทั้งให้มีการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ของสมุนไพรเพื่อป้องกันไม่ให้มีปัญหาในการนำมาใช้งานสาธารณสุขมูลฐานก็จะดำเนินการไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ค้นคว้าถึงเภสัชที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ผู้วิจัยพบว่านอกจากทรงอนุญาตให้ใช้เภสัชสมุนไพรชนิดต่างๆ แล้ว ยังพบว่ามีเภสัชอื่นที่พระพุทธเจ้าใช้รักษาโรค ดังนี้

2.1 ควรจะมีการศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติของ “น้ำปัสสาวะ” เป็นเภสัชที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสให้บรรดาภิกษุพุทธสาวกทั้งหลาย ที่ต้องไปอยู่ในถิ่นทุรกันดารให้ “ฉันท” รักษาโรค

2.2 ควรจะมีการศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติของ “ยาตองด้วยน้ำมูตรเน่า” ว่ามีการตองด้วยสมุนไพรอะไรและมีสรรพคุณอย่างไร

2.3 ควรจะมีการศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติของการอบสมุนไพร และประโยชน์ของการอบสมุนไพร

เอกสารอ้างอิง

- พร้อมจิต ศรีลัมพ์. (2537). *สมุนไพรและยาที่ควรรู้*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระครูอินทสารวิจักษ์ อินทสโร (กิจโร). (2551). *ศึกษาการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรและธรรมโอสภที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิโรจน์ นาคชาติ. (2547). *การรักษาโรคในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสนาะขาวขำ. (2558). *การใช้สมุนไพรตามพุทธบัญญัติเพื่องานสาธารณสุขมูลฐาน. ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ
ของเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

Factors Affecting the Offense in drug-related cases of Children
and Youth Observation and Protection Center for Children
and Yout Suratthani

กัลยา เหล่าจก และพลกฤต แสงอาวุธ

Kanlaya Laohjok and Ponlakrit Sangarwut

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kanlayalaohjok@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชน สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาความผิดคดีเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กและเยาวชน ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานีทั้งหมด จำนวน 50 คนและการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดและผู้ปกครองของเด็ก และเยาวชนผู้กระทำความผิด จำนวนทั้งสิ้น 8 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที และค่าเอฟ

*ได้รับบทความ: 1 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 25 มิถุนายน 2562

Received: June 1, 2019; Revised: June 21, 2019; Accepted: June 25, 2019

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.23$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยด้านการคบเพื่อน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 0.54) รองลงมา ปัจจัยด้านครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.70) รองลงมา ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.82$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

คำสำคัญ: กระทำความผิด; เด็กและเยาวชน; สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน

Abstract

This research aims to 1) study the factors affecting the offence against drug-related crimes of children and youth in Suratthani Juvenile Observation and Protection Center, 2) do a comparative study of the factors affecting the offence against drug-related crimes of children and youth in Suratthani Juvenile Observation and Protection Center and 3) investigate the problems and seek potential concrete solutions for drug-related crimes. This research employed the mixed method as follows. The quantitative research part used questionnaire as a research instrument and the representative samples included 50 children and youth offenders in drug-related cases of Suratthani Juvenile Observation and Protection Center. The qualitative research part used in-depth interviews as a research instrument and the representative samples included 8 executives from Suratthani Juvenile Observation and Protection Center, children and youth offenders and the offenders' parents were selected by purposive sampling method. The statistics included frequency, percentage, mean, standard deviation T-test and F-test.

The result found that: the factors affecting the offence against drug-related crimes of children and youth in Suratthani Juvenile Observation and Protection Center was at average level in overall ($\bar{x} = 3.23$, S.D. = 0.63). By considering each aspect separately, it was found that a friend issue was at high level in overall ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 0.54), followed by a family issue being at average level in overall ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.70) and a surrounding issue being at average level in overall ($\bar{x} = 2.82$, S.D. = 0.67), respectively.

Keywords: Offense; Children and youth; Observation and Protection Center for Children and Youth

1. บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีมาเป็นเวลานาน ทุกประเทศต่างตระหนักถึงผลจากปัญหาที่เกิดขึ้นและได้พยายามร่วมมือกันหยุดยั้งปัญหาที่เกิดขึ้นจากยาเสพติด โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้วันที่ 26 มิถุนายน ของทุกปี เป็นวันต่อต้านยาเสพติดโลก และจากรายงานสถานการณ์ของปัญหายาเสพติดโลกประจำปี 2556 ของสำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งชาติ (United Nation Office on Drug and Crime: UNODC) กล่าวว่าสถานการณ์การผลิต และการลักลอบค้ายาเสพติดเกือบทุกประเทศทั่วโลกอยู่ในเกณฑ์คงที่ปัจจุบันมีผู้ติดยาเสพติดประมาณ 200 ล้านคน (National Statistical Office, 2012)

จากสถานการณ์ยาเสพติดในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ยังคงมีอยู่แม้จะดำเนินการปราบปรามยาเสพติดขึ้นเด็ดขาดอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่ก็พบว่าปัญหายาเสพติดยังมีการแพร่ระบาดอยู่ในกลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา โดยผลสำรวจของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการจากตัวอย่างนักเรียน จำนวน 5,413,271 คน พบว่า มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดอยู่ 60,560 คน ในกลุ่มนี้มีนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับเหล้าและบุหรี่มากที่สุด 58,539 คน แบ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 27,332 คน นอกจากนี้ ยังสงสัยว่าค้ายาบ้า 17 คน ยังใช้ยาบ้า 275 คน เคยใช้ยาบ้า 980 คน มีผู้ที่บำบัดรักษาหายแล้ว 522 คน และในกลุ่มนักเรียนที่ยังใช้ยาอยู่ติดสารระเหยมากที่สุดรองลงมาเป็นยาบ้าและกัญชา (Chinakate, 2010) ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้น นับว่าเป็นปัญหาสำคัญเป็นอย่างยิ่งและเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนจะต้องให้ความสนใจและดำเนินการแก้ไขโดยเร่งรีบจากสถิติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน มีเด็กและเยาวชนจำนวนไม่น้อยที่กระทำความผิดในแต่ละปีเนื่องจากเด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ถือว่าเป็นช่วงอายุที่มีปัญหามากกว่ากลุ่มอื่นๆ เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ฉะนั้นกลุ่มเด็กและเยาวชนเหล่านี้จะต้องได้รับความสนใจและการให้การดูแล ป้องกันแก้ไขเป็นพิเศษมากกว่ากลุ่มอื่นๆ เพื่อมิให้กลุ่มคนเหล่านี้กระทำความผิดขึ้นอีกหรือปัญหาสังคมต่อไป และพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคง (กระทรวงยุติธรรมกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2558)

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น ความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติดในปัจจุบันทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบสังคมโดยรวมเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชน โดยการศึกษาจากผู้กระทำความผิดที่ถูกนำเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดให้โทษต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคดีความผิดคดียาเสพติด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากสถิติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามากำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยและแบ่งได้ออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยเป็นบุคคล (ปีตินาม) เนื่องจากเป็นเด็กและเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปี และอยู่ในความดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม 1) เชิงปริมาณ คือ เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดทั้งหมดในฐานยาเสพติดให้โทษจำนวน 50 คน 2) กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหารจำนวน 2 คน เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในฐานยาเสพติดให้โทษจำนวน 3 คน และผู้ปกครองเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในฐานยาเสพติดให้โทษจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้ 1) หนังสือจากทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีให้กับผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพื่อขออนุญาตขอเก็บรวบรวมข้อมูล 2) เมื่อได้รับการอนุญาตให้เก็บข้อมูลได้ นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามประเภทและหน่วยงานที่กำหนดไว้ทั้งหมด จำนวน 50 ชุด และดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืนจากผู้กรอกแบบสอบถามพร้อมตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ 3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดย

โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) หนังสือจากทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีให้กับผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อขออนุญาตขอเก็บรวบรวมข้อมูล 2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด และผู้ปกครองเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด จำนวน 8 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามในการวิจัยแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสูงสุดเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด และผู้ปกครองเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด จำนวน 8 คนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานีวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วนำมาจัดทำเป็นความเรียง

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ข้อมูลพื้นฐานของเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 43 คน มีอายุระหว่าง 16-18 ปี ระดับการศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 22 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธจำนวน 37 คน ประเทยาเสพติดที่ใช้น้ำต้มพืชใบกระท่อม จำนวน 22 คน ฐานะทางครอบครัวพ่อแม่โสด จำนวน 20 คน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยด้านการคบเพื่อนอยู่ในระดับมาก รองลงมา ปัจจัยด้านครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง และด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ มีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้ ปัจจัยด้านครอบครัวมีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติจากบิดามารดาในลักษณะการเลี้ยงดูแบบสนับสนุน บิดามารดาหรือผู้ปกครองใช้การลงโทษทางจิตด้วยการดูแสดงอาการไม่พอใจทำเป็นเมินเฉยเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ร่วมกันกับบิดามารดา บิดามารดามักกล่าวตักเตือนคุณเกี่ยวกับพฤติกรรมของคุณคนในครอบครัวมีการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจภายในครอบครัวและคอยให้คำปรึกษา สัมพันธ์ในครอบครัวด้านการเลี้ยงดูความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและญาติของเด็กและเยาวชนสามารถมองเห็นได้เป็นรูปธรรม ตามลำดับ

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ บ้านของคุณอยู่ในชุมชนแออัด กลุ่มเพื่อนมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ลักษณะชุมชนมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ลักษณะและความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน สังคมที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ชุมชนที่คุณอาศัยอยู่นั้นเป็นแหล่งการพนันหลายชนิด ชุมชนที่คุณอาศัยอยู่นั้นเป็นแหล่งซื้อขายยาเสพติด ตามลำดับ

ปัจจัยด้านการคบเพื่อนมีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เพื่อนที่เด็กและเยาวชนคบหาก็มักจะชวนกันไปในพื้นที่ผิด การคบหา กลุ่มเพื่อนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมชอบเที่ยวกลางคืนหนีเรียน การคบเพื่อนของเด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำความผิด เพื่อนของเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบของสังคม คุณเรียนรู้ทักษะและการกระทำความผิดจากเพื่อนของคุณ เพื่อนของท่านมาร์คให้ความช่วยเหลือเมื่อท่านได้รับความเดือดร้อนหรือมีปัญหา เพื่อนของเด็กและเยาวชนอยู่อาศัยในชุมชนที่มีการกระทำความผิดตามลำดับ

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนระดับครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนหันไปพึ่งพายาเสพติด เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ฐานะทางครอบครัวและปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถเลี้ยงดูและอบรมเยาวชนได้ดีเท่าที่ควรการดำเนินชีวิตของครอบครัวในปัจจุบันเริ่มจากความไม่พร้อม ทั้งคุณวุฒิและวิญญูทำให้ไม่มีความสามารถในการเลี้ยงดูเยาวชน และบางครอบครัวบิดามารดาแยกทางกันความรับผิดชอบของเยาวชนจึงตกอยู่ที่ปู่ย่าตายายและญาติพี่น้องจึงทำให้เด็กและเยาวชนขาดความอบอุ่นขาดที่ปรึกษาและที่พึ่งทางใจ

ด้านสภาพสังคมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนเพราะสังคมที่เยาวชนอาศัยอยู่นั้น มีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมากเช่นสังคมค้ายาเสพติดสังคมการพนันซึ่งเด็กที่อยู่ในสังคมเหล่านี้ แน่แน่นอนว่าล้วนแล้วแต่เป็นเด็กที่มีปัญหาทั้งสิ้นไม่ว่าจะฐานะทางครอบครัวสถานะความเป็นอยู่ของบิดามารดาหรือปัจจัยอื่นๆ ปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่แก้ยาก ดังนั้นโดยภาพรวมสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ก็เป็นปัจจัยหลักอีกประการหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยาเสพติด

ด้านคบเพื่อนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชน ซึ่งปัจจุบันเพื่อนมีความสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กและเยาวชนขณะเป็นวัยรุ่นจะมีความคิดที่ตื้นเขินและคล้อยตามเพื่อนได้ง่าย และกลุ่มเพื่อนส่วนใหญ่ที่เด็กและเยาวชนคบหานั้นมีสภาพครอบครัวความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน และมีการใช้สารเสพติดในการแก้ไขปัญหาทำให้เยาวชน

คิดว่าเพื่อนเป็นที่พึ่งทางใจแก่เยาวชนได้ดีที่สุด และเมื่อเพื่อนชักจูงไปในทางที่ไม่ดีเยาวชนก็จะเดินตามอย่างไม่มียั้งคิดดังนั้นเพื่อนจึงเป็นอีกปัจจัยหลักที่ทำให้เด็กและเยาวชนติดยาเสพติด

แนวทางในการป้องกันการกระทำความผิดหลังจากการปล่อยตัวผู้ปกครองควรให้ความรักและความอบอุ่นความเข้าใจในตัวเด็กและดูแลมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กแล้วเยาวชนไม่รู้สึกว่าตนเองนั้นโดดเดี่ยวและมีความคิดที่ผิดว่ามีเพียงเพื่อนเท่านั้น ที่จะสามารถพูดคุยได้และเพื่อนสามารถช่วยหาหนทางที่ดีที่สุดให้ตนเองได้ควรเริ่มจากการสร้างภูมิคุ้มกันที่แข็งแรงภายในครอบครัว โดยการหันหน้าคุยกันมากขึ้นทั้งผู้ปกครองและเยาวชนควรเปิดใจให้กว้าง เพื่อรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันผู้ปกครองควรจะแนะนำให้เยาวชนเดินในทางที่ถูกต้องไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตหรือการคบเพื่อนผู้ปกครองควรดูแลและเอาใจใส่ให้มากขึ้นโดยใช้เหตุผลความเข้าใจในการพูดคุยมากกว่าการดุด่า โดยไม่เปิดรับฟังความคิดเห็นของเยาวชน เพราะหากเป็นเช่นนั้นเยาวชนก็จะวนกลับมาในวงจรเดิมเสมอ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการทดสอบสมมุติฐานที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชน จำแนกตามเพศ โดยรวมไม่ต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ด้านครอบครัว ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุลักษณ์วงรณ์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนของผู้ปกครองที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปราณี กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนหญิงไปศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปราณีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรมไม่แตกต่างกันและยังสอดคล้องกัน ในด้านข้อมูลเชิงคุณภาพ ในด้านปัจจัยด้านครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ครอบครัวที่ไม่สามารถเลี้ยงดูและอบรมเยาวชนได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ฐานะทางครอบครัวทำให้เด็กและเยาวชนหันไปพึ่งยาเสพติด

ด้านสภาพแวดล้อม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ากลุ่มเพื่อนมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารีย์ ประชุมรัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง วัยรุ่นกับยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับยาเสพติดของกลุ่มวัยรุ่นจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา สภาพแวดล้อมและกลุ่มเพื่อนที่คบหา ไม่แตกต่างกันที่ระดับ

นัยสำคัญ 0.05 และอย่างสอดคล้องกันในด้านข้อมูลเชิงคุณภาพในด้านปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนักจิตวิทยาชำนาญการ ครอบครัวของเยาวชนแต่ละครอบครัวมีสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงแตกต่างกันไป

ด้านการคบเพื่อนส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เพื่อนที่เด็กและเยาวชนคบหาก็มักจะชักชวนกันไปในทางที่ผิด สอดคล้องกับงานวิจัยของประจัน มณีนิล (2559) สาเหตุและแรงจูงใจในการเสพยาเสพติดของเยาวชนและผลของยาเสพติด รวมทั้งทัศนคติและมาตรการที่มีต่อการแก้ไขปัญหการระบาดของยาเสพติดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันและยังสอดคล้องกันในด้านข้อมูลเชิงคุณภาพ ในด้านปัจจัยด้านการคบเพื่อนซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนักจิตวิทยาชำนาญการ การกระทำความผิดในคดียาเสพติดของเยาวชนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่นมีความคิดว่าเพื่อนคือส่วนหนึ่งที่สำคัญในชีวิต

ผลการทดสอบสมมุติฐานที่ 2 พบว่า มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนจำแนกตามปัจจัยทั้ง 6 ด้าน เพศ อายุ การศึกษา ศาสนา ประเภทยาเสพติดที่ใช้ฐานะทางครอบครัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ด้านครอบครัว ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภลักษณ์ วงกรณ์ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนของผู้ปกครองที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกอบรม เด็กและเยาวชนหญิงบ้านปราณี กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษไม่ต่างกัน

ด้านสภาพแวดล้อม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มเพื่อนมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับประจัน มณีนิล (2559) ได้ศึกษาเรื่อง สาเหตุได้แรงจูงใจในการเสพยาเสพติดของกลุ่มเยาวชนและผลของยาเสพติดรวมทั้งทัศนคติและมาตรการที่มีต่อการแก้ไขปัญหการระบาดของยาเสพติดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ด้านการคบเพื่อน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เพื่อนที่เด็กและเยาวชนคบหาก็มักจะชักชวนกันไปในทางที่ผิด สอดคล้องกับงานวิจัยของจารีย์ ประชุมรัตน์ ได้ศึกษาเรื่องวัยรุ่นกับยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมพบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับยาเสพติดของวัยรุ่นจำแนกตามเพศอายุการศึกษาสภาพแวดล้อมไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญ 0.05

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยปัจจัยทางครอบครัว พบว่า เด็กและเยาวชนจะถูกลงโทษหรือด่าว่าจากผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ปกครองไม่เคยให้คำปรึกษาหรือพูดคุยกับเด็กเวลาที่เด็กและเยาวชนมีปัญหา ดังนั้น หน่วยงานรัฐบาลองค์กรเอกชนที่สนับสนุนและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเยาวชน ควรจัดตั้งหน่วยงานที่ประกอบด้วย นักจิตวิทยาเด็กและเยาวชนศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์สำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสพูดคุยกับบุคคลที่จะสามารถแก้ไขปัญหาให้กับเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่พ้นโทษออกไปแล้ว เมื่อพบเจอปัญหาความสามารถในการแก้ปัญหาในทางที่ถูกต้องอาจจะไม่ดันทัก ดังนั้น หน่วยงานดังกล่าวจะเป็นหน่วยงานที่เป็นที่ปรึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดได้เป็นอย่างดี

จากผลการวิจัยปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม พบว่า สภาพแวดล้อมหรือฐานะทางบ้านของเด็กและเยาวชนรวมทั้งสภาพความยากจนที่เกิดขึ้น ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการกระจายรายได้สู่ประชาชนสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพการเพิ่มรายได้การพัฒนาที่อยู่อาศัยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนเมืองและชนบทอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง

จากการวิจัยปัจจัยด้านการคบเพื่อน พบว่า มีความสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนรองลงมาท่าน มักใช้เวลาว่างในการอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่กับครอบครัว ดังนั้นโรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมทางวิชาการ ความสามารถเฉพาะด้านหรือกิจกรรมที่ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาทางครอบครัวหารายได้พิเศษให้กับเด็กและเยาวชน เป็นต้น โดยเน้นความหลากหลายของกิจกรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำผิดสามารถเข้าร่วมกิจกรรมและมีความสุขกับกิจกรรมที่ส่งเสริมเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสติปัญญา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงยุติธรรมกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2558). รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณชนรายปีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรมกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- ประจัน มณีนิล. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของผู้กระทำความผิดที่เป็นชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.

Chinakate, S. (2010). Factors affection to preventive behavior on drug among the vocational certificate students in colleges under the provincial vocational education of Ratchaburi. *Thesis Master Degree of Education*. Graduate School: Silpakorn University, NakhonPathom.

National Statistical Office. (2012). *Thailand Survey: monitoring the situation of children and women*. Bangkok: National Statistical Office.

รูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาป้องกันปัญหายาเสพติด ในประเทศไทย*

Model and Process of Volunteer Society to Prevent Drug Problems in Thailand

พระครูปริยัติธรรมวงศ์, พระโสภณพัฒนบัณฑิต, นิภาภัทร อยู่พุ่ม, สุรพล พรหมกุล, จรัส ลีภา¹,
สหทัย วิเศษ², เสนาะ กลิ่นงาม, กาญจนา บุญส่ง³, พีระศิลป์ บุญทอง⁴ และภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา⁵

Phrakru Pariyatidhammawong, PhraSophonphatthanabundit, Niphaphatra Euphum,

Suraphon Promgun, Jaras Leeka, Sahathaya Wisen Sanor Klinngam,

Kanchana Boonsong, Peerasil Bunthong and Phuriwat Punyawutpreeda⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา²

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช⁴

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี⁵

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus, Thailand

Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, College Ginger Monastery in Nakhon Pathom, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Piyathida-s@hotmail.com

บทคัดย่อ

กลุ่มจิตอาสาในประเทศไทย มีการดำเนินงานโดยบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานภาคเอกชน ประชา
สังคม และภาครัฐ ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างจากระดับบุคคลไปสู่กลุ่มมวลชน จากงานอาสาสมัคร
ทั่วไป อาสาสมัครเฉพาะทาง และจิตอาสา เมื่อพิจารณาลักษณะการพัฒนาอาสาสมัคร โดยจำแนกให้เห็น

*ได้รับบทความ: 1 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 25 มิถุนายน 2562

Received: June 1, 2019; Revised: June 25, 2019; Accepted: June 25, 2019

“แนวทางและผลลัพธ์” อาจจำแนกได้สองลักษณะ ซึ่งคาบเกี่ยวกัน ได้แก่ จิตอาสาที่ใช้แนวทางหลักธรรม และนำไปสู่ผลการเป็นเพื่อนมนุษย์ และจิตอาสาที่ใช้แนวทางหลักประชาธิปไตยและนำไปสู่ผลการเป็นพลเมือง โดยรูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาที่โดดเด่นแต่ละภูมิภาค พบว่า ภาคเหนือ คือ “รูปแบบภูมิสังคมวัฒนธรรม” ภาคใต้ คือ “รูปแบบประชารัฐ” ภาคกลางและภาคตะวันออก คือ “รูปแบบประชาสังคม” และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ “รูปแบบบ้าน วัด โรงเรียน”

คำสำคัญ: รูปแบบ; กระบวนการสร้างสังคมจิตอาสา; ป้องกันปัญหายาเสพติด

Abstract

Voluntarism in the Thailand is undertaken by various actors: individual, group, business, civil society, and state agency; and in many levels: (in scale) individual to mass, or (in intensity) event based general volunteer, specialized volunteer and volunteer spirit, respectively. Furthermore, differentiating the styles of volunteer development (from means to ends) leads to two intermingling groups: firstly, using the mean of Dharma towards the end of human realization; secondly, using the mean of democratic principle towards the end of citizenship. The model and process of building a volunteer society is outstanding in each region. It was found that the northern region was "the socio cultural landscape", the southern region was "the Pracharat model", the central and eastern region was "civil society" and in the north eastern Region was "the model of villages-monasteries-schools."

Keywords: Model; Process of Volunteer Society; Prevent Drug Problems

1. บทนำ

สังคมในกลุ่มประเทศอาเซียน มีลักษณะของสังคมจิตอาสา โดยมีการให้ความหมาย “จิตอาสา” ที่แตกต่างกัน ใน ไทย ลาว พม่า เวียดนามและกัมพูชา แต่มีบริบททางสังคมและ วัฒนธรรม ศาสนาและประวัติศาสตร์ เป็นพื้นฐานร่วมกันในการปลูกฝังและบ่มเพาะให้เกิดจิตอาสาแก่สมาชิกในสังคม เช่น จิตอาสาในพม่า คือการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากปัญหา ความทุกข์ ความยากลำบาก เป็นการกระทำความดี การทำความดี ความมีเมตตา หรือทำให้ผู้กระทำความดีมีความสุข และเป็นการกระทำโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน จิตอาสาในเวียดนาม คือการสร้างชาติ มุ่งเน้นเสียสละเพื่อส่วนรวม ความซื่อสัตย์ การกตัญญู รู้คุณ มีมนุษยธรรม จิตอาสาในกัมพูชา คือการทำงานที่ดีมีคุณธรรม ทำด้วยใจของคนที่มีความรักและมี

จิตเป็นกุศลที่อยู่ภายในตัวบุคคลนั้น ทำโดยไม่คำนึงถึงเงิน มีคำมั่นสัญญาที่แน่วแน่ มีความเข้มแข็งและมีความรับผิดชอบสูง จิตอาสาในประเทศไทย คือการให้ทานที่ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ จิตที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ปราศจากอคติต่อผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ใจ อยากให้เขาพ้นทุกข์โดยไม่หวังประโยชน์ สุขหรือผลตอบแทนให้แก่ตัวเอง อาจกล่าวได้ว่า ความหมายของจิตอาสาที่มีมิติในทางธรรม คือการให้ที่เกิดจากความเมตตากรุณา การคิดถึงประโยชน์สุขของผู้อื่น เป็นการลดละตัวตน เป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในมิตินิติศาสตร์ (สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559)

สังคมไทยชื่นชมและต้องการบุคคลที่มีจิตอาสาเป็นอย่างยิ่ง งานจิตอาสาเปรียบเหมือนการปิดทองหลังพระที่ไม่มีค่าตอบแทน ทำงานด้วยใจรัก มีน้ำใจ เสียสละช่วยเหลือเกื้อกูลและไม่ทอดทิ้งกัน ในยามยาก เช่น โครงการจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ” ที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดอย่างต่อเนื่อง ด้วยทรงห่วงใยและทรงคำนึงถึงความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นสำคัญ ทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะทำให้ประเทศชาติมั่นคงและประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยมีพระราชประสงค์ที่จะสืบสานรักษาและต่อยอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวพระราชดำริต่างๆ ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในการบำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้ประชาชนและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า (บัญญัติ คำบุญวัฒน์, 2560)

กลุ่มจิตอาสาป้องกันปัญหาเสพติด เป็นกลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงานที่ทำงานปิดทองหลังพระ และเสียสละต่อชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตในการเฝ้าระวัง ป้องกัน ปราบปราม บำบัดรักษา เยียวยาให้แก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเสพติดมาอย่างต่อเนื่องยาวนานหลายทศวรรษในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย

ปัญหาเสพติดเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนเป็นอย่างยิ่ง ยาเสพติดจะทำลายศักยภาพของประชาชนและเยาวชนอาเซียนและส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถการพัฒนาในอนาคต (ป.ป.ส.อาเซียน จัดประชุมฯ เฝ้าระวังปัญหาเสพติด, 2560) โทษและภัยของสารเสพติดทุกประเภทเมื่อมีการเสพจนติดแล้ว ส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างยิ่ง กล่าวคือ ทำลายสุขภาพของผู้เสพ ทำลายและทำร้ายสัมพันธภาพบุคคลในครอบครัว ก่อเกิดอาชญากรรม เพิ่มค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเสพติดบางตัวซึ่งมีราคาแพง รัฐบาลต้องเสียงบประมาณเพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามตามแผนปฏิบัติการเอาชนะยาเสพติด ลดความน่าเชื่อถือของภาพลักษณ์ประเทศชาติต่อนานาชาติอารยประเทศทั่วโลก

จากสิ่งที่กล่าวมาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาใกล้ตัวที่มีความรุนแรงแผ่ขยายเป็นวงกว้าง การสร้างสังคมปลอดยาเสพติดในประเทศไทยเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่คนไทยต้องตระหนักและให้ความร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหายาอย่างต่อเนื่อง หากวิเคราะห์วงจรของปัญหาแล้วจะพบว่า มีปัจจัยร่วมหลายประการ ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ล้วนมีจุดกำเนิด

มาจากมนุษย์ทั้งสิ้น ในมุมมองของพระพุทธศาสนา มีความเชื่อว่า การกระทำของบุคคลเป็นตัวกำหนด ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ การทำความเข้าใจความเป็นมนุษย์และพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตาม หลักพระพุทธศาสนาด้วยกระบวนการแห่งปัญญานั้น เป็นการสร้างเหตุปัจจัยให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเอง อย่างสมดุลทุกมิติของชีวิตเพื่อให้มีการพัฒนาชีวิตอย่างถูกต้อง ยั่งยืน และงดงาม

ดังนั้น การศึกษารูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดถือเป็น หัวใจสำคัญอันจะนำมาซึ่งความเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาชุมชน สังคมที่ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ด้วยพลังของชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการชุดวิจัยเรื่องรูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมปลอด ยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการบูรณาการหลักพระพุทธศาสนากับพหุศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้สู่การสร้างสังคมสีขาวที่ปลอดยาเสพติดในประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาป้องกันปัญหาเสพติดตามหลักพระพุทธ ศาสนาในภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase) เป็นการเตรียมพื้นที่วิจัยภาคสนามเพื่อคัดสรร/ คัดเลือกชุมชนวิถีพุทธตามเกณฑ์บ่งชี้ให้มีความพร้อมต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย มีจุดมุ่งเน้น สำคัญที่จะให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้อง ในขั้นเตรียมการนี้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

- 1.1 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อไปพบกับ บุคคลต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา/การศึกษา/การพัฒนาชุมชน/ สาธารณสุข ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร/สมาชิกกองทุนแม่ของแผ่นดิน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนนักศึกษา ประจำปีการศึกษา 2560 ครอบคลุมพื้นที่ประเทศไทย 77 จังหวัด โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มตามภูมิภาค ดังนี้ ประชากรกลุ่มภาคเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ จำนวน 17 จังหวัด ประชากรกลุ่ม ภาคใต้ ครอบคลุมพื้นที่ จำนวน 14 จังหวัด ประชากรกลุ่มภาคกลางและภาคตะวันออก ครอบคลุมพื้นที่ จำนวน 25 จังหวัด และ ประชากรกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ จำนวน 20 จังหวัด เพื่อพูดคุยแนะนำตัวเองแจ้งวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม การวิจัย

1.2 การสำรวจศึกษาชุมชน (Surveying and Studying Community) เพื่อศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพ และแหล่งทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง โดยผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต สมุดบันทึก และถ่ายภาพสถานที่ต่างๆ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการ หรือจากองค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านหรือผู้สูงอายุเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชน

1.3 การเลือกชุมชน (Selecting Community) ได้แก่ เป็นชุมชนชาวพุทธขนาดใหญ่ หรือมีเครือข่ายกว้างขวางที่ข้ามพหุวัฒนธรรม และนำหลักพระพุทธศาสนาใช้ในหลายมิติของชีวิต เป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิต และเป็นการใช้ชีวิตวิถีพุทธ เป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีแนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาในหลายสภาพเงื่อนไขแวดล้อม เพื่อให้เห็นภาพการประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนาในเงื่อนไขต่างๆ ของสังคม

1.4 การเข้าสู่ชุมชน (Entering Community) โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เช่น ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลจำนวนประชากรและบุคคลที่เป็นประชาชนชาวบ้านหรือครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสำรวจชุมชน (Community Surveying) ด้วยตนเอง

1.5 การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมคนในชุมชน/เตรียมผู้นำชุมชนและผู้รับผิดชอบในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/และเตรียมนักวิจัย ด้วยการประชุมปรึกษากัน เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจตรงกันในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการทำงานวิจัย

2. ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

2.1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem Identification and Diagnosis) เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษากับชุมชน (Community Education Participation-CEP) โดยใช้วิธีการสานเสวนาปัญหา (Dialogue) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need Assessment) พร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (Resource Assessment) ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะนำทรัพยากรมาใช้ในการกำหนดแผนการจัดโครงการต่อไป

2.2 การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project Appraisal and Identification) เมื่อมีการวิเคราะห์ปัญหาและนำเสนอปัญหาทางด้านสุขภาพ/ด้านสังคม/ด้านสิ่งแวดล้อม แก่ครอบครัวและชุมชนแล้ว มีการประเมินความต้องการในการแก้ไขปัญหาโดยผู้วิจัยและชุมชนร่วมกัน พิจารณาว่าวิธีการแก้ไขปัญหาใดที่เหมาะสมกับชุมชน หรือมีความเป็นไปได้ เพื่อกำหนดโครงการหรือ

กิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

2.3 การกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ (Planning Phase) ผู้วิจัยใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหา การกำหนดโครงการและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยทางชุมชนตัดสินใจเลือกจัดทำ “โครงการจิตอาสาประชารัฐร่วมใจทางไกลยาเสพติด”

2.4 การปฏิบัติตามโครงการ (Implementation Phase) ดำเนินการจัดทำโครงการจิตอาสาประชารัฐร่วมใจทางไกลยาเสพติด เพื่อเป็นต้นแบบการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ (Monitoring and Evaluation Phase) ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยร่วมกับชุมชน เช่น พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา/การศึกษา/การพัฒนาชุมชน/สาธารณสุข ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร/สมาชิกกองทุนแม่ของแผ่นดิน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน/นักศึกษา/ปราชญ์ชาวบ้าน/ตัวแทนจากครอบครัว ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ จัดเวทีชาวบ้านเพื่อนำเสนอผลการวิจัยและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนำผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนต่อไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย มีทั้งเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ร่วมกับเครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ และกล้องบันทึกเทปวิดีโอ ดังนี้

4.1 เครื่องมือวิจัยที่ใช้รวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึก ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร นักเรียน นักศึกษา ครู ผู้ปกครองโรงเรียนตัวอย่างวิถีพุทธ 2) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารกลุ่มสังฆพัฒนา สมาชิกกลุ่มสังฆพัฒนา ประชาชนสมาชิกชุมชน 3) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารกองทุนแม่ของแผ่นดิน สมาชิกกลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน 4) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนา การศึกษา สังคม วิทยาศาสตร์สุขภาพ 5) แบบบันทึกการประชุมระดมความคิดสำหรับผู้เชี่ยวชาญ 6) แบบบันทึกความคิดเห็นสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา ประชาชน และผู้มีส่วนได้เสีย

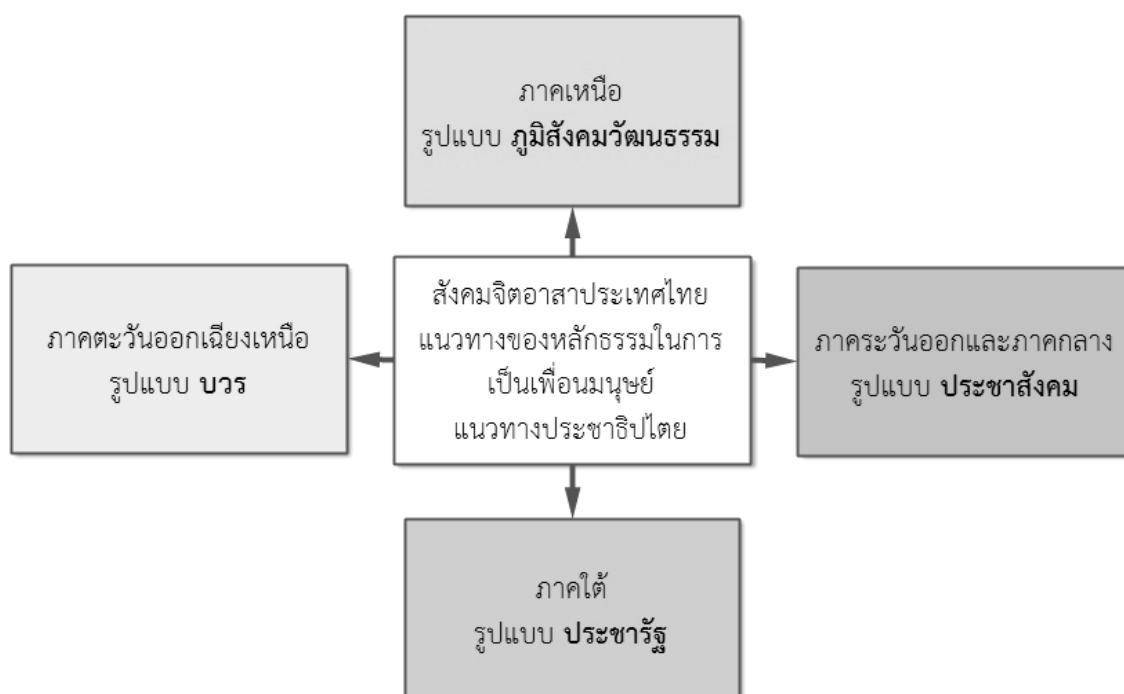
4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลประวัติส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีการ กระบวนการเผยแพร่ และเนื้อหาธรรมะของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดในวัด ในสถานศึกษา และในชุมชน 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงต่อการเสพติดและติดยาเสพติดในวัด ในสถานศึกษา และในชุมชน 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อระบบการป้องกันยาเสพติดในวัด ในสถานศึกษา และชุมชน 5) แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการป้องกันปัญหายาเสพติดในวัด ในสถานศึกษา และชุมชน

4.3 การตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลและการสังเคราะห์ผล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ จึงมีวิธีการวิเคราะห์ผล ดังนี้ 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์

เอกสาร (Documentary Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของข้อมูล (Constant Comparison) และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยตรวจสอบด้านข้อมูลและด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล และ 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. กรอบแนวคิดกระบวนการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แสดงเป็นแผนภาพได้ตามแผนภูมิที่ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดกระบวนการศึกษาวิจัย รูปแบบสังคมจิตอาสาป้องกันปัญหาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาของประเทศไทย

4. สรุปผลการวิจัย

พบว่า รูปแบบสังคมจิตอาสาป้องกันปัญหาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาในภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง/ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ภายใต้รูปแบบและลักษณะกลุ่มจิตอาสาในประเทศไทย กล่าวคือ มีการดำเนินงานทั้งโดยตัวบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานภาคเอกชน และประชาสังคม รวมทั้งภาครัฐ ซึ่งการดำเนินงานจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปในระดับบุคคล จนถึงกลุ่มมวลชน จากงานอาสาสมัครทั่วไป อาสาสมัครเฉพาะทาง และกลุ่มจิตอาสาตามบริบทพื้นที่ ซึ่งเมื่อพิจารณาลักษณะ (Style) ของการพัฒนาอาสาสมัครจิตอาสา โดยการจำแนกให้เห็นแนวทาง

(Mean) และผล (End) ทั้งนี้ อาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ซึ่งแต่ละลักษณะจะมีความคาบเกี่ยวกัน ไม่อาจแบ่งแยกกันได้อย่างเด็ดขาด ได้แก่

ลักษณะที่ 1 สังคมจิตอาสาที่ใช้แนวทางของหลักธรรมและนำไปสู่ผลของการเป็นเพื่อนมนุษย์ คือ การใช้หลักธรรม เช่น พรหมวิหารธรรม เป็นตัวขับเคลื่อนการกระทำของสมาชิกจิตอาสา โดยมีหลักสำคัญ คือการลดอัตตา หรือ การลดความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนลง ผ่านการบริจาค หรือในการลงแรงทำงานใดๆ ไม่ถือสิ่งใดเป็นบุญคุณ และให้งานจิตอาสาเป็นการขัดเกลาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความเมตตา กรุณา มากขึ้น โดยสามารถมองย้อนกลับเข้าไปสู่ภายในตนเองได้ชัดมากขึ้น เน้นที่การเปลี่ยนแปลงภายใน ผลที่เกิดขึ้นคือมีความเป็นเพื่อนมนุษย์มากขึ้น แต่มีข้อสังเกตคือ องค์กรที่มีฐานมาจากศาสนา หรือ ธรรมาจารย์ สามารถใช้สังคมจิตอาสาให้พัฒนาไปในแนวทางนี้ได้ แต่บางครั้งการพยายามเผยแผ่คำสอนทางศาสนา ผ่านงานจิตอาสาอาจจะกลายเป็นอุปสรรคได้

ลักษณะที่ 2 สังคมจิตอาสาที่ใช้แนวทางของหลักประชาธิปไตยและนำไปสู่ผลของการเป็นพลเมือง ลักษณะนี้จะอิงกับความคิดทางโลกมากกว่าลักษณะที่ 1 ใช้หลักการประชาธิปไตยเป็นตัวกล่อมเกลามา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเคารพความแตกต่างหลากหลายในสังคม สิทธิมนุษยชน การทำงานพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน เน้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผลที่เกิดขึ้นตามมาคือ สมาชิกจิตอาสาที่มีพัฒนาการมิติทางสังคมเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ลักษณะเช่นนี้ ที่เด่นชัดขึ้นในระยะหลัง คือภาคประชาสังคม (Civil Society) ในประเทศไทยที่ขยายพรมแดนมากขึ้นและมีความสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตยมากขึ้น

เมื่อจำแนกรูปแบบสังคมจิตอาสาป้องกันปัญหาเสพติดในประเทศไทย พบว่า มีหน่วยงาน องค์กร ที่มีการดำเนินงานโดดเด่น มีหลักฐานปรากฏเป็นเชิงประจักษ์ ได้แก่ กองทุนแม่ของแผ่นดิน โครงการ หู ปี นัมเบอร์วัน โครงการตาสะเปะรด โครงการบ้าน วัด โรงเรียน (บ-ว-ร) และโครงการประชารัฐร่วมใจต้านภัยยาเสพติด เป็นต้น โดยแต่ละภาคจะมีรูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาแตกต่างกัน ดังนี้

1. รูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาในภาคเหนือ พบว่า มีความโดดเด่นด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิสังคมวัฒนธรรม เป็นทุนทางสังคมในการสร้างสังคมจิตอาสาเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด อาจกล่าวได้ว่า “รูปแบบสังคมจิตอาสาภูมิสังคมวัฒนธรรม” เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของสังคมจิตอาสาในภาคเหนือ สำหรับกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาในเขตภาคเหนือ พบว่า จิตสำนึกความรักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอนและความรับผิดชอบต่อการสร้างคนดีในชุมชนของตนที่ยึดโยงกับมิติทางจิตใจ และจิตวิญญาณของชุมชนเป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อสร้างบรรยากาศความเป็นครอบครัว และเครือญาติในการร่วมทุกข์ร่วมสุข และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติด ถึงแม้ว่าเขตภาคเหนือจะเป็นแหล่งผลิตและส่งต่อยาเสพติดที่สำคัญก็ตาม แต่รากฐานทางวัฒนธรรม

ประเพณีที่ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา ทำให้ชุมชนไม่สนับสนุนการไหลบ่าของวัฒนธรรมเมืองและป้อมปรามเยาวชนให้ห่างไกลยาเสพติดด้วยหลักคำสอนของศาสนาเรื่องบาป-บุญ-คุณ-โทษ ของการประพฤติตนผิดจารีตประเพณีอันดีงามของชุมชน การไม่ยอมรับค่านิยมของเยาวชนที่ใช้สารเสพติดในการรวมกลุ่มทางชุมชนและสังคมที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ความเข้มแข็งของครอบครัวและสถาบันการศึกษาเป็นพลังสำคัญที่ทำให้เยาวชน ก้าวข้ามระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตและทำให้มีสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่อบอุ่นและปลอดภัย หลักธรรมสำคัญที่ชุมชนใช้ป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย หลักอริยสัจสี่ หลักอปริหานิยธรรม หลักสามัคคีธรรม หลักประโยชน์ 3 ประการ ซึ่งเป็นฐานคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ หลักไตรสิกขา

2. รูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาในภาคใต้ พบว่า รูปแบบการสร้างสังคมจิตอาสาที่มีความโดดเด่น ได้แก่ “รูปแบบจิตอาสาแบบประชารัฐร่วมใจต้านภัยยาเสพติด” โดยยึดหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง และการพัฒนา” สำหรับกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาในเขตภาคใต้ พบว่า ใช้กระบวนการสร้างจิตสำนึกตระหนักรู้และมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหายาเสพติด ที่ก่อให้เกิดพลังอำนาจในตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ สร้างพลังการมีส่วนร่วมผ่านวิถีชีวิต กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ความศรัทธา ความสัมพันธ์แบบพี่น้องในชุมชน ใช้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ สร้างการยอมรับระหว่างกันเพื่อสร้างพลังในการจัดการตนเอง การรู้เขา รู้เรา เรียนรู้ชุมชน กระบวนการรื้อฟื้นกลุ่มอาชีพ กลุ่มกิจกรรม กระบวนการก่อตั้งสภาผู้นำเด็กและเยาวชน กระบวนการทบทวนบทเรียนและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับชุมชน และกระบวนการพัฒนาผลงานวิจัยของชุมชน ส่งผลให้ได้ข้อมูลผู้เสพ ผู้ติดยา ผู้ค้า ที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยคนในชุมชนเอง มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ เกิดจิตสำนึกร่วมกัน ทำให้มีผู้ต่อต้านน้อยลง ชุมชนไม่มีความหวาดระแวงกัน เกิดเชื่อมั่นไว้วางใจกัน อันเป็นบ่อเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของคนชุมชน เกิดการรวมตัวกันดูแลชุมชนและสามารถกำหนดสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ตนเองและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3. รูปแบบการสร้างสังคมจิตอาสาของภาคกลางและภาคตะวันออก พบว่า “รูปแบบการสร้างสังคมจิตอาสาแบบประชาสังคม” ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีความโดดเด่น สำหรับกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสา พบว่า การสร้างเวที การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อระดมความคิดเห็นของคนหลากหลายฝ่ายในลักษณะพหุภาคีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนเกิดพลังการเรียนรู้และพลังในการจัดการปัญหาแบบองค์รวม โดยเงื่อนไขของความสำเร็จขึ้นกับความเป็นผู้นำของความคิด การเปลี่ยนแปลงแบบรวมหมู่ จิตสำนึกร่วม ความเป็นเครือญาติ พื้นฐานทางวัฒนธรรมประเพณี และความร่วมมือระหว่างภาครัฐ/เอกชน และชุมชน มีการประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักของไตรสิกขา มรรคมีองค์ 8 การรักษาศีล การทำสมาธิ ภาวนา อริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 พรหมวิหารธรรม 4 หิริโอตตปัทบะ ความกตัญญูกตเวที เป็นหลักปฏิบัติจิต และใช้ฆราวาสธรรม 4 สาราณียธรรม 6 และสังคหวัตถุ 4 สปัจริยธรรม 7 เพื่อการอยู่ร่วมกัน และใช้การ

สื่อสารเชิงพุทธ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ รัชกาลที่ 9 ที่ทำให้สามารถพัฒนาคนดี คีนสู่สังคม ห่างไกลจากยาเสพติดได้สำเร็จ

4. รูปแบบการสร้างสังคมจิตอาสาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รูปแบบการสร้างสังคมจิตอาสาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนคือ “รูปแบบจิตอาสาบ้าน วัด โรงเรียน (บ-ว-ร)” มีการสร้างเครือข่ายการทำงานที่บ้าน วัด โรงเรียน ที่เข้มแข็ง สำหรับกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสา ประกอบด้วย (1) การสำรวจและตรวจสอบความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมชุมชน รวมถึงอาชีพหลักของชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสืบค้นปัญหา ยาเสพติดและมีการคัดแยกผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (2) การประชุมผู้นำชุมชนเพื่อหาแนวทางการป้องกันยาเสพติด และหามาตรการเพื่อรองรับครอบครัวที่มีผู้ติดยาเสพติด (3) การประกาศเป็นข้อตกลงของชุมชน หรือเป็นวาระของหมู่บ้านเพื่อใช้มาตรการ หรือกติกาในการรักษาชุมชนให้เข้มแข็งและห่างไกลยาเสพติด ซึ่งมีรูปแบบคือ ก. ทุกข์: กำหนดปัญหา (Case) ข. สมุทัย: หาสาเหตุของปัญหา (Cause) ค. นิโรธ: วิธีแก้ปัญห (Clear) ง. มรรค: ลงมือแก้ปัญห (Crack)

อนึ่ง พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแดนดินถิ่นกำเนิดของอริยสงฆ์และสมมติสงฆ์ผู้มีคุณูปการต่อสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จนพระพุทธศาสนาแทรกซึมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชุมชน จากประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมที่อริยสาวกเหล่านั้นได้ก่อร่างสร้างสานให้แก่ภูมิภาคนี้ จนทำให้พระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเกิดบารมีธรรมในการปกป้องคุ้มครองประชาชนให้เห็นคุณค่าในการประพฤติปฏิบัติตนตาม “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” ที่เป็นภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาของคนอีสานจนขยายผลเชื่อมโยงต่อยอดมาสู่การป้องกันปัญหา ยาเสพติดในเชิงรูปธรรม พระสงฆ์มีบทบาทเชิงสังคมเด่นชัดในการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและจิตวิญญาณให้แก่ชุมชนทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ในบทบาทของผู้นำทางจิตใจและจิตวิญญาณเป็นแบบอย่างชีวิตวิถีพุทธ และเป็นผู้เชื่อมสมานจิตสาธารณะของชุมชน อบรม สั่งสอน คุณธรรมจริยธรรมแก่กลุ่มเยาวชน ทั้งในและนอกระบบการศึกษา ชี้นำและเป็นพี่เลี้ยงในทุกมิติชีวิตของชุมชน ตั้งแต่แรกเกิดจนสิ้นชีวิต

นอกจากนั้น พระสงฆ์บางรูปให้การบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดในชุมชนด้วยสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งนอกจากหน้าที่หลักในการอบรมขัดเกลาศีลธรรมจรรยาแก่เยาวชนแล้ว ยังเป็นผู้ให้ความรู้เพื่อคืนคนดีสู่สังคมในโครงการบำบัดรักษาเยาวชนติดยาเสพติดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่า ยาเสพติดที่เป็นผลจากความเจริญของโลกและค่านิยมจอมปลอมทางวัฒนธรรมนั้น ในสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ได้รับผลกระทบเช่นภูมิภาคอื่นๆ แต่ประชาชนในภูมิภาคนี้มีพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งและภูมิคุ้มกันชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จิตอาสาเป็นความดีงามทางจิตใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางกายของบุคคลที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ความสุขทางสังคมเป็นภาพสะท้อนของการพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาในเชิงรูปธรรม สังคมจิตอาสาในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบแต่มีจุดร่วมที่สำคัญคือการพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาที่ใช้ภูมิสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นรากฐานในการพัฒนาสู่เป้าหมายการสร้างสังคมอุดมคติทั้งทางโลกและทางธรรม กล่าวคือ บริบททางโลกต้องการสังคมสันติสุข ประชาชนมีสันติภาพโดยใช้สันติธรรมในการขับเคลื่อน ส่วนบริบททางธรรมต้องการมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกายจิตใจ และสติปัญญาเพื่อทำหน้าที่ของบริบททางโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมจิตอาสาเพื่อป้องกันปัญหาเสพติดมีมิติบริบททางโลกและทางธรรมที่มีความหลากหลายแต่มีจุดร่วมเดียวกัน กล่าวคือ รูปแบบสังคมจิตอาสาในภาคเหนือมีความโดดเด่นด้านภูมิสังคมวัฒนธรรม ในภาคใต้ มีความโดดเด่นด้านประชารัฐร่วมใจ ภาคกลางและภาคตะวันออกมีความโดดเด่นด้านประชาสังคม และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความโดดเด่นด้านบ้าน-วัด-โรงเรียน ความเป็นหนึ่งของแต่ละภูมิภาคเป็นความสวยงามของสังคมจิตอาสาที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนพลังสังคมจิตอาสาของประเทศไทย ดังบทสรุปที่ว่า “ไม่แบ่งแยกก็ดกขึ้นชนชั้นไหน รวมแรงใจญาติมิตรคิดฟันฝ่า สายสัมพันธ์รั้วรอยคอยเมตตา พลังจิตอาสาจุฬาสง่างาม”

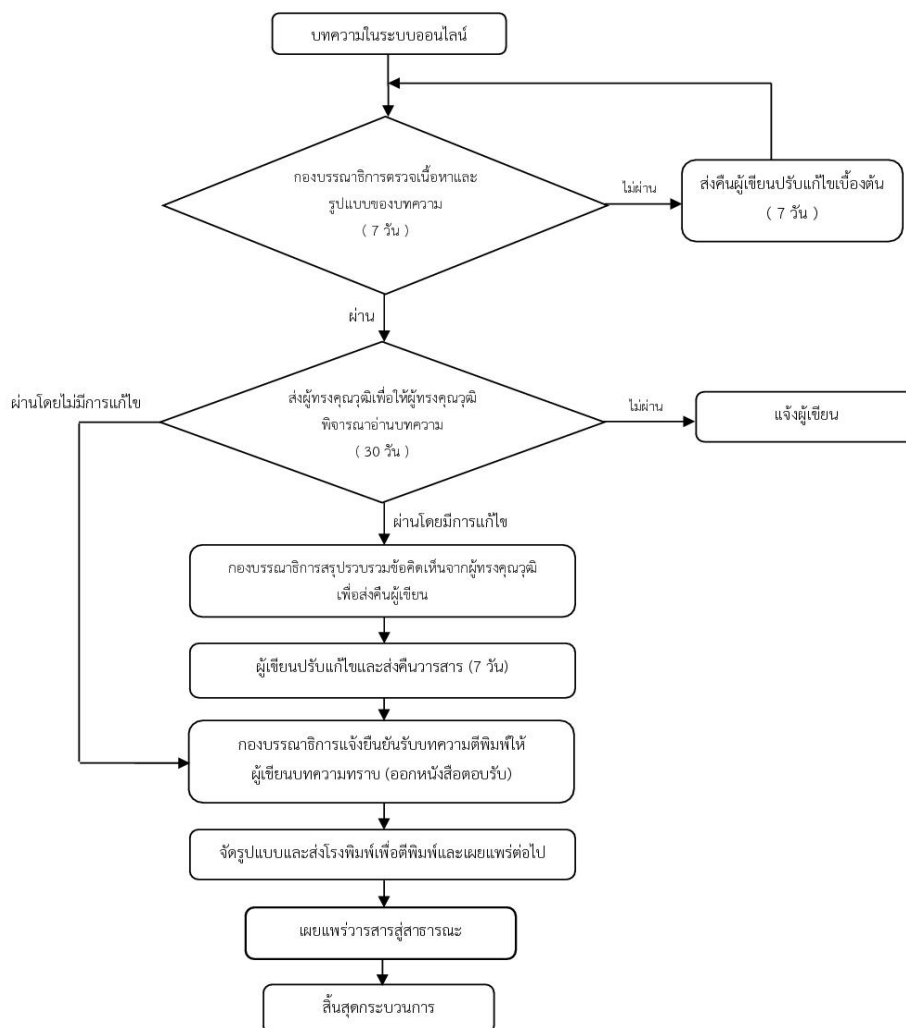
เอกสารอ้างอิง

- บัญญัติ คำณูวัฒน์. (2556). เล่าสู่กันฟัง: จิตอาสา' ของคนไทย ไม่แพ้ใครในสังคมโลก. <http://www.komchadluek.net/mobile/detail> (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2556).
- ป.ป.ส.อาเซียน. (2560). จัดประชุมฯ เผื่อระวังปัญหาเสพติด. <https://www.thairath.co.th/content>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2560).
- สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2559). คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป
กรณีศึกษา: ประเทศไทย ลาว พม่า เวียดนาม กัมพูชา. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

แนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อาคารเทพ พงษ์พานิช ตำบลหนองหาร อำเภอ
สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290 โทรศัพท์ 0-5387-5540

e-mail: sasjournal.mju@gmail.com

1. รศ.ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี 081-8840066
2. อาจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ 093-2419191
3. นางนิตยา ไพยารมณ 081-8850800

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://journal.mju.ac.th/index.php/jas> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง(Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ ก่อนตีพิมพ์โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

1. วัตถุประสงค์ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
2. ผลการวิจัยพบว่า ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
3. คำสำคัญ ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรมรายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบเนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. หนังสือ

1.1 หนังสือ

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่ย่อ (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ผู้แต่งชาวไทยให้ระบุชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามและผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ฝาเจริญ, 2550 : 10)

(Phacharuen, 2001 : 10)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ฝาเจริญ และสุรพล พรหมกุล, 2551 : 11-12)

(Phacharuen and Phromkun, 2008 : 11-12)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ฝาเจริญ, สุรพล พรหมกุล และเฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558 : 80)

(Phacharuen, Phromkun and Panyadee, 2015 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ฝาเจริญ และคณะ, 2551 : 5)

(Phacharuen, et al., 2008 : 5)

1.2 วารสาร

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่ย่อ (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ผู้แต่งชาวไทยให้ระบุชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามและผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ฝาเจริญ, 2550 : 10)

(Phacharuen, 2001 : 10)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และสุรพล พรหมกุล, 2551 : 11-12)

(Phacharuen and Phromkun, 2008 : 11-12)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, สุรพล พรหมกุล และเฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558 : 80)

(Phacharuen, Phromkun and Panyadee, 2015 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และคณะ, 2551 : 5)

(Phacharuen, et al., 2008 : 5)

1.3 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้าอ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ผู้แต่งชาวไทยให้ระบุชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามและผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, 2550 : 10)

(Phacharuen, 2001 : 10)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และสุรพล พรหมกุล, 2551 : 11-12)

(Phacharuen and Phromkun, 2008 : 11-12)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, สุรพล พรหมกุล และเฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558 : 80)

(Phacharuen, Phromkun and Panyadee, 2015 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และคณะ, 2551 : 5)

(Phacharuen, et al., 2008 : 5)

1.4 สัมภาษณ์

(ผู้แต่ง, วันที่สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ), 1 สิงหาคม 2550)

(Winit Phacharuen, Interview, August 1 2007)

1.5 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่ย่อ (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ผู้แต่งชาวไทยให้ระบุชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามและผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, 2550 : 10)

(Phacharuen, 2001 : 10)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และสุรพล พรหมกุล, 2551 : 11-12)

(Phacharuen and Phromkun, 2008 : 11-12)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, สุรพล พรหมกุล และเฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558 : 80)

(Phacharuen, Phromkun and Panyadee, 2015 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and

others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และคณะ, 2551 : 5)

(Phacharuen, et al., 2008 : 5)

การเขียนบรรณานุกรม

1. หนังสือ:

ชื่อ-นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี))./เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง:

Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. New York :Harper and Row Publishers.

2. วารสาร:

ชื่อ-นามสกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?.

Journal of Microbiology & Biology Education, 16(2), 298.

3. วิทยานิพนธ์/คุณิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ชื่อ-นามสกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ระดับวิทยานิพนธ์./ชื่อคณะ:/ชื่อ

มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian

Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei

District, BanteayMeanchey Province Based on Buddhist Principle. *Master of arts*.

Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

4. สัมภาษณ์:

ชื่อ นามสกุล,/อักษรย่อชื่อ./(วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์)/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง:

Winit Phacharuen. (10 May 2013). Voice-Rector. Interview.

5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ชื่อ-นามสกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./(วัน เดือน ปีที่สืบค้น).

ตัวอย่าง:

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.xsgm-live-03> (Accessed 12 February 2014).

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิทยาลัยบริหารศาสตร์” วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อาคารเทพ พงษ์พานิช ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

โทรศัพท์ 0-5387-5540 โทรสาร 0-5387-5540

web site: <http://journal.mju.ac.th/index.php/jas>

e-mail: sasjournal.mju@gmail.com

1. รศ.ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี 081-8840066
2. อาจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ 093-2419191
3. นางนิตยา ไพยารมณ 081-8850800

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

